БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 218 (13534)
1971 оной сентябриин 15, среда

Сэн 2 мүнгэн

...НГАГШАДАЙ ЗАХЯА

...ЭХЭТЭН зоной засаг зургаан тушаагаа ажаглалта һанамжаяа ...радхал найдалаа захиха ёһо ажаябадалайнь заншалта гурим, ...хүтэлэлсэхэ арга нүхэсэлнүүдэйнь нэгэн болонхой.

...дурдабал, энэ жэлэй июньдэ үнгэрһэн ажалшадай депутадуу... шэнэ зарлалай һунгалтада бэлэдхэл соогуур үргэниитэ ...лууун эдэбхитэйгээр нютаг нютагуудайнгаа засагай зургаануу... зүбшэн хэлсэһэн, саашанхи ажал ябуулгыень улам һайжа... һанамжа дурадхалнуудаа хэлэһэн, арад зоной соёл куль... ...уудалай хэрэглэмжэ һайнаар хангаха тушаа тодорхой захяа... ...үүлхыень һунгамалнуудтаа найдаһан байна.

...зоной этигэл найдабариие харюулха гээшэ юунһээш үнэтэй, ха... хэрэг. Ушар тиимэһээ Улаан-Үдын горсовет, жэшээлхэдэ, ...эмхидхэлэй сесси дээрэ һунгагшадай оруулһан захянуудые ...бодотоор тэдэниие бэелүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые баталан ...һургуули бариха, тротуар харгы заһаха, магазин, ателье эло... ...эриг сэбэр сахиха, ниитын транспорт һайжаруулха гэхэ мэтэ, ...болог, захяа бүхэн хэнэй хүсөөр хэдыдэ бэелүүлэгдэхэб ...һонороор горсоведэй хараалһан хэмжээнүүд дотор бэшээтэй. ...эгэлтын хойноһоо депутадуудай, саг үргэлжын комиссинуу... ...приятии, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ харюусал... ...үүлхэ, хиналта шалгалта шангадхахын зорилгоор горсове... ...һайшаалтай хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлжэ эхилээ. Сове... ...лжын комисси бүхэн һарадаа нэгэ дахин заатагүй сугларжа, ...һалбариин хүгжэлтын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхынгээ ...һунгагшадай захянуудай дүүргэлтэ тушаа хэн нэгэн харюу... ...эмэрилэгшэдэй тоосоо шагнадаг заншалтай. Тиихэ зуураа ...дые элирүүлбэл, дары усадхахые хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга ...даг. Тиихэдэ горсоведэй гүйсэдком һаяын болоод холын хараа... ...ингөө түсэб дотор депутадуудай эмхидхэлэй хүдэлмэридэ, ...һургуулиинь округуудтахи ажал ябуулгада халуун анхаралаа ...депутадуудай һунгагшадтаяа холбоо барисаагаа улам бэхи... ...зорилгоор һунгуулиин округуудта депутадуудай үдэр соносхог... ...эдэй хамтын суглаанууд зарлагдадаг, гүрэнэй эрхэ түлөөлэл... ...хуули тухай лекци, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг болоо. Үр... ...шадай дунда эмхидхэлэй, өйлгууламжын хүдэлмэри таарамжа ...нээр ябуулаад байхада ниитэ хэрэгшье, хүнэй хубиин эрилтэшье ...хангасатай. Зундаа Улаан-Үдын үйлсэнүүдтэ модо, сэсэг тарилга..., тротуар заһабарилгада һайн дураараа ажалшад олоороо хабаа... ...гааа Октябрьска, Железнодорожно районуудта хэдэ хэдэн суб... ...воскреснигүүд үнгэргэгдэжэ, тон туһатай, ехэ юумэ хэгдээ, хэг... ...һайхаар саашадаа хараалаганхай.

...дай захянуудай дүүргэлтын хойноһоо Загарайн аймагай ...Советүүд ажалшадай хүсэ шадамараар элсүүлэн оролдодог. ...хоёр жэлэй туршада нютагай засагай мүнгэн һангаар болоод, ...предприятинуудай, колхоз, совхозуудай зөөри хүсөөр, ажал... ...эдэбхитэй хабаадалгатайгаар 3400 һурагшадай ном үзэхэ шэнэ ...баригдажа, аймагай бүхы һургуулинуудай дүрбэнэйнь гурбан ...халаанда хэшээлнүүдээ үнгэргэдэг болоо. Ойрын хоёр жэлэй ...халаанда бүхы һурагшадта ном заадаг болохо гэһэн зорилго ...һурагсалайнь эрхэ байдалай һайжаралга эрдэм ном шудалал... ...дээшэлүүлнэ, шэнэ табан жэл соо бүгэдэ ниитын арбан жэлэй ...жэгдэрэн ороходо энэ тон ехэ удха шанартай. Гансашье һур... ...лгада бэшэ, мүн улад зоной соёлой байдал һуудалай хэрэг... ...эхи зургаануудые, клуб библиотекэнүүдые, магазин столово... ...болгодо Загарайн нютагай Советүүд ходоодоо халуун анхаралаа ...Тэндэ һунгагшадай захяа дурадхалнууд гүйсэдөөр хараалаг... ...саагоо ямар аша аргаар бэелүүлэгдэнэб гэбэл, захяа бүхэн хэнэй ...дүүргэгдэхээр байнаб гэжэ нягтаар зүбшэн хэлсэгдээд. ...харюусаха нюурнууд тодорхойлогдодог, хёрхо хиналта доро ...һүүлшын зарлалай һунгалта соогуур аймагай Советтэ 120 ...иень 26 ень аймгүйсэдком өөр дээрээ даажа абаад, бэшыень ...сельсэ Советүүдтэ дамжуулаа, предприятинууд, эмхи зургаа... ...дүүргэлтыень даалгаһан байна. Иимэ ёһо гурим ехэ таарамжатай. ...худөөһөө орсон захянууд нютагай хэрэглэмжэһээ үндэһэ... ...тула тэндэхи коллективүүдэй хүсэлэл оролдолгоор, үргэниитэ ...хабаадалгатайгаар бэелүүлэгдэхэдээ бүтэмгэй байдаг хаям.

...зуура, зарим нютагай Советүүд, гүйсэдхэхэ комитедүүдынь һун... ...захянуудта анхаралаа һулаар хандуулна, тэдэниие бэелүүлхэ ...хүсэ зөөри, эдэбхи үүсхэл багаар элсүүлнэ. Энээниие юун ...гэхэдэ, ехэ хүсэ зөөриин гаргашагүйгөөр бүтэшэхөөр захяа... ...саг соо дүүргэгдэнгүй, һунгалтаһаа һунгалта болотор тоолог... ...даг. Жэшээлхэдэ, Яруунын аймагай «Дружба» колхозой түб ...Эгэтэ тосхон хүрэтэр 3 модоной хараанай харгы заһаха ту... ...шадай гүйлта арбаад жэлэй туршада Эгэтын сомоной Советэй ...үридэлдэ байһаар, тэзд харгы улам муудажа, автомашинын ...гүй болонхой. Сомоной Советэй гүйсэдкомой нютагтаа дээдын ...һан эрхэ түлөөлгэеэ ашаглан, «Дружба» колхозой хүтэлбэри... ...харгыгаа заһабарилха уялга дүүргэхыень шанга эрилтэ хээд, ...улад зониие субботник, воскреснигүүдтэ гаргажа колхоздоо ...һан байгаа һаань, тэрэ харгы үни хада заһабарилагдаһан ...гэжэ һунгагшад тон зүб ажаглалта хэһэн байна. Энэ жэшээ ...һан, юрэнхылэн хэлэхэдэ Яруунын аймагта һунгагшадай захяа... ...дүүргэлтэ үшөөл һулаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Энээн ...тустын һүүлээр үнгэрһэн аймагай Советэй хоёрдохи сесси дээрэ ...шүүмжэлэл гараһан байна. Тэрэнһээ зүб тобшолол хэжэ, аймагай ...гүйсэдком, сомоной, сельсэ Советүүд һунгагшадай захянуудые ...бэелүүлхэ тушаа зохихо хэмжээ абаха бээ гэжэ найдахаар.

...рин газарнуудай соёл культура саашаданьь дээшэлүүлхэ, болбосон ...болгохо, ногооруулха талаар хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхэ» ту... ...дай АССР-эй шэнэ зарлалай Верховно Советэй нэгэдэхи сессиин ...үндэһөөр республикымнай Министрнүүдэй Советэй гаргаһан ...һунгагшадай захяа дурадхалнуудтай нягта холбоотой. Хоёр ...шада һуурин газарнуудые соёл культурынгаа, болбосон байда... ...талаар улам хүгжөөхэ хараа түсэбүүд һунгагшадай захяа ду... ...үндэһэтэй, тэдэниие дүүргэлтэ болгохын түлөө тэмсэлые ...нютагай Советүүд, бүхы депутадууд толгойлжо, үргэн нии... ...эмхидхэн элсүүлхэ уялгатай.

...й Советүүдэй эрхэ түлөөлэлгые, үүргэ үүсхэлыень дээшэлүүл... ...партиин ЦК-гай тогтоолнуудай эрилтые гүйсэд дүүргэн, нютагай ...соёлой хүгжэлтые саашадань бүрин түгэс хангаха, түрүү жэ... ...шааараа эмхидхэхы, идхахы шадабаряараа арад түмэниие ураг... ...уулан, шэнэ табан жэлэй түсэб даалгабаринуудые амжалтатай... ...хэхэ хэрэгтэ элсүүлхэ гээшэ һунгагшадай депутадуудтаа найда... ...дэхэнь болоно. Һунгагшадай этигэл найдабариие бодото хэрэгээ... ...лха гээшэ арадай һунгамалнуудай нангин уялга мүн.

ОКТЯБРИИН ХУБИСХАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ 54

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУД

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правленидэ орожо ерэхэдэмнай, парткомой секретарь А. В. Ишигенов столойнгоо һугалга сооһоо саарһа, дансануудаа аятайханаар абажа хараад, нилээд абяагүй һууһанайнгаа удаа:

— Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээр һонирхоно гүт? Мүнөө үедэ үбһэ хуряалгамнай яһала һайн ябана, мянга гаран гектар сабшалангай ногоон хурлагдаад байна. Үбһэ хуряалгада 150 гаран хүн хабаадалсажа, һаяын мэдээгээр 10 мянган гаран центнер үбһэ һүрилөөд байнабди. Ажахы соогоо Виктор Виниаминович Клочихинай звено эрхимээр хүдэлмэрилһөөр. Тиихэдэ пенсионер Иванов Макар Савельевич тухай онсолон тэмдэглэхээр. Макар Савельевич Горхоной леспромхоздо хүдэлжэ байһанаа амаралтада гараһан юм. Энэ нүхэрнай 3—4 жэлэй туршада таһалгаряагүй луговодоор ажаллана. Макар Савельевичэй ажал, хэрэгтэй 3-хи бригада ошожо танилсабалтнай болохо байгаа, — гэжэ Александр Васильевич дурадхаба.

Уданшьегүй бидэ «ГАЗ-69» тухэлэй хүнгэн автомашинада һуужа, колхозой 3-дахи бригада тээшэ зорибобди.

Үбһэшэдэй байдаг заахан гэрэй тазаа түлигдэһэн галай хүхэ утаан хойноһоо һуунагтан тала дайдые уняартуулан бүрхөөнэ. Галай дэргэдэ жара гаран наһатай, үшөө сарюун хүгшөөдэй үдэрэй хоол шанажа тухагүй һалирна.

Нүхэр Ишигенов тогоошон хүгшэнтэй үбһэшэдэй ажал хүдэлмэри тухай хөөрэлдэнэ. Мүн үбһэшэд эдихэ хоолоор хэр зэргээр хангагданаб гэхэ мэтын асуудалаар һонирхобо.

Байраһаа холо бэшэхэн арбаад хүн хоёр бүлэг болонхой һүри хаяжа байба. Хойноо шарга шэрэһэн ДТ-54 трактор ирагар бухалнуудые зүбшан дабшана, гурбан эрэшүүл тухагүй хүдэлнэ. Мүн тэдэнэй зүүн хойнохоно, томохон һүриин һуури табигданхай, «Беларусь» тракторай асарһан бухалнуудые сомогшод тэрэ доронь асалан хаянад. Бухалай һүүриин хог тармажа ябаһан дүшөөд наһанай эхэнэртэй уулзажа хөөрэлдэбэбди:

— Гунжит Ракшаевна, ажал хэрэгнай хэр ябажа байнаб. Сабшагдаха газартнай хэды гектар үлөөб, — гэжэ хүрэһөөр Александр Васильевич хандан асууба.

— Ехэ Горхоной сабшалангай ногоо хуряажа дүүргээд, августын тэнгһээ хойшо эндэ хүдэлжэ байнабди. Үбһэнһөө гараха саг дүтэлжэ байна. Мүнөө үедэ арбаад гектар сабшалангай ногоон үшөөл ойроо хүртөөдүй байһаар. Ойрын үдэрнүүдтэ шангаханаар хүдэлжэ, үбһэ хуряалгаяа дүүргэхэ зорилготойбди. Звенодомнай түрүүшын үедэ хорёод хүн хүдэлдэг гээшэ һааб даа, харин мүнөө үедэ арба гаран хүдэлжэ байна. Эдэ хүдэлмэришэдэймнай хахадынь пенсионернүүд. Урдахи 75 гектар сабшалан дээрэһээ дүн хамтадаа 47 һүри соможо, бултыень өөһэдышгөө хүсөөр хорёолоод ерээбди, — гэжэ Гунжит Ракшаевна даруу янзаар харюусана.

— Һүүлэй үедэ колхоз, совхозууд үбһэеэ шарга дээрэ сомодог болоо. Бүхы һүринүүдэйнгээ хэдыень шарга дээрэ сомообта. Мүн Ехэ Горхоной сабшалантай үбһэ ногооной ургаса ямар гарааб, хэн луговодоор хүдэлнэб — гэһэн асуудал нүхэр Ракшаевада үшөө табигдаба.

— Манай звено һаянай мэдээгээр 79 һүритэй болоо. Тэдэнэйн гээ 72 һүриие шарга дээрэ сомообди. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ трактораар ошожо, шагтагалаад асархада амар байдаг. Тэрэнһээ гадна, мүн үлүү гаргаша гарадаггүй гээшэ ааб даа. Ехэ Горхоной сабшалангые пенсионер Иван Максимович Колесников даажа абанхай, хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Иван Максимович үбэлэй сагта малшадта туһалалсадаг, хабарай үедэ нуга сабшалангаа уһалдаг гуримтай. «Оролдосотой ажал дэмы талаар ошодоггүй, ашаяа харюулдаг юм» гээд зон хэлсэдэг гээшэ. Энэ нүхэрнай гектар бүриһөө дунда зэргээр 16—17 центнер үбһэ хуряажа абаа...

Звенодо үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг хүдэлмэрилэгшэд олон. Тэдэнэй тоодо үндэр наһатайшуул Ц.-Д. Доржиева, В. Максимов, Д. Баданова болон бусад ороно. Эдэ нүхэд ямаршье ажал хэхэдээ шанар һайнтайгаар бүтээдэг заншалтай. Түмэр замай, Горхоной леспромхозой хүдэлмэришэд саг үргэлжэ эндэ ерэжэ, горитойхон туһа хүргэнэ. Хөөрэлдэһөөр байтарнай үшөө сарюун, үндэршэг бэетэй Макар Савельевич гэдэт хүрэжэ ерэбэ.

Үбһэмнай яһала урагшатай һайн ябажа байна. Сэлмэг үдэрэй тогтоходо үлэгшэ газараа сабшажа түргэхэн дүүргэхэбди. Мүнөө үедэ манаар хамта түмэр замай хүдэлмэришэд И. М. Куприянова, Н. Ш. Гинатулина, Е. Г. Белянкина, А. Н. Баталова, Г. Яковлеева гэгшэд бухал табина, эдэмнай ёһотойл ажалша зон. — гээд Макар Савельевич Иванов хөөрэнэ.

Эдэ сабшалангуудһаа хэды шэнээн үбһэ хуряажа абаабта. Бэлэдхэһэн үбһэнэй шанар ямар гээшэб?

— Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, бидэ 2400 центнер үбһэ бэлэдхээд байна гээшэбди. Хуряаһан үбһэнэй 86—90 процентнь нэгэдэхи, хоёрдохи классаар тушаагдаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, сабшаһан үбһэеэ хура бороодо оруулангүй һайн шанартайгаар, саг болзортонь соможо абаабди. Мүн манай һүришэд һайнаар хүдэлжэ гараа. Һайнаар гэшхэгдэһэн, нюруу һайнтай сомоо набтар болосогүй, хура бороодо ороходоошье норожо, халаха, бурьтахагүй. Бүхы һүринүүднай һайн шанартайгаар сомогдоо юм гээд би сэхэ хэлэхэ байнаб. Дулма Натаровна Баданова һүри дээрэ байжа, нюрууень хэжэ гараа, — гээд бага мирэрэн М. С. Иванов хөөрөөгөө дүүргээ һэн.

Амаралтада гарабашье, урагшаа һанаатай эдэ үбгэд, хүгшэд бүхы наһаараа хэһэн ажалаа үшөөл орхёогүй, хамтынгаа адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһада өөһэдынгөө хубитые оруулһандань баясан омогорхохооршье байгаа бэлэй.

Д. ХУБИТУЕВ,
манай корр.

Загарайн аймаг.

ГЭЭГДЭХЭГҮЙБДИ

Колхознай намарай эхин һара — сентябриин нэгэнһээ таряагаа хуряажа эхилбэ. Бүхыдөө 7.000 гаран гектарай ургаса хуряагдаха.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой полинуудта 34 комбайн ажаллана. Һүүлэй мэдээгээр 5 мянгаад гектар таряан сабшагдаа. Баалнуудаа суглуулан сохижо эхилэнхэйбди.

Зэдын аймагай Ленинэй орденто Борьёогой совхозой механизаторнууд, таряашад болон мэргэжэлтэдэй хандалга-бэшэгые колхозоймнай таряашад зүбшэн хэлсээд, тэдэнһээ гээгдэхэгүй гэжэ шиидэбэ. Комбайнер бүхэн 400 га таряа сабшажа, 6000 центнерһээ бага бэшэ таряа суглуулан сохихо гэһэн уялга абаа.

Хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ А. Петров, Е. Семёнов, Н. Ц. Гончиков, коммунист Д. Дашибылов болон бусад комбайнернууд үдэртөө 20 гектар хадаха даабаряа 37—40 гектарта хүргэнэ.

Колхознай мүнөө жэлдэ гүрэндэ 18 мянган центнер таряа худалдаха түсэбтэй. Бии байгаа арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, гүрэндөө 25 мянган центнер таряа худалдаха гэһэн уялга абаа. Хуряалгаяа хүдэлмэриин хорин үдэртэ дүүргэхээр хараалан хайбди.

А. ЭРДЫНЕЕВ,
Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой главна агроном.

ПЕНСИОНЕРНҮҮДШЬЕ МИИН ҺУУНАГҮЙ

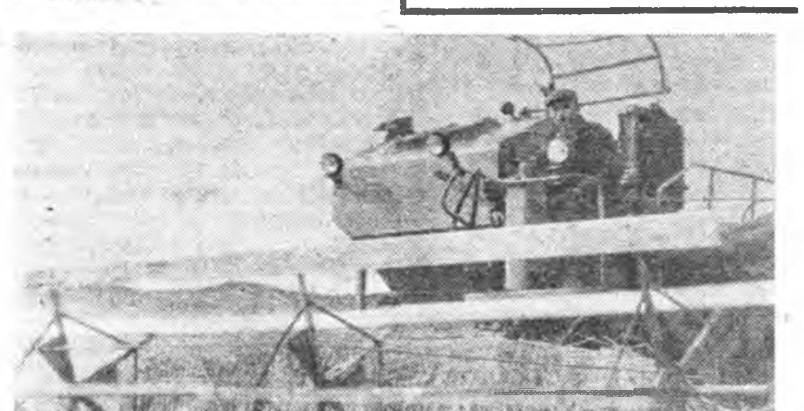
Охин-Булагай совхоздо ниитынгээ адууһа малда тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг дундаа ябажа байна. Энэ хүдэлмэридэ 4 звено таһалгаряагүйгөөр хүдэлжэ байнхай. Коммунист, пенсионер Содном Битуевай хүтэлбэрилдэг звено түрүү зэргэдэ ябана. Тус звено пенсионернүүд болон гэрэй эзэн эхэнэрнүүдһээ бүридэнэ.

Эндэхи үбһэшэд һаянай мэдээгээр 705 центнер үбһэ совхоздоо тушаагаад, түсэбһөө гадуур үшөө 100 гаран центнер үбһэ хуряажа шадаа. Пенсионернүүд Дулгар Жигжитова, Бадансу Дайндарова үбһэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, халаанайнгаа даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Үбһэ хуряалгаар совхоз дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эндэхи үбһэшэд хоёр дахин нэгэдэхи һуурида гаража, дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн юм.

Мүн Балдан-Доржо Цыреновэй даадаг комсомол-залуушуулай звено үбһэ бэлэдхэхэ даабаряа ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхээр хараална.

А ДЫМБРЫЛОВ.
Бэшүүрэй аймаг.

Сэлэнгын совхозой Нарһатын отделенидэ таряа хуряалга дээрэ арба гаран комбайн хүдэлгэгдэнэ. Байгша ондо орооһо таряанайнгаа һайнаар ургаһанда эндэхи механизаторнууд омог баяртай, ургаса хуряалгаяа түргэн болзорто, гээлтэ хоролтойгүйгөөр, һайн шанартайгаар үнгэргэхые оролдоно, борьёогойхидой жэшээгээр уялгануудые абаад ажаллажа байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: главна агроном М. Ж. Шагдуров, комбайнер Цырен-Нима Цыдендамбаев хоёр; комбайнер М. Доржиев таряа хуряалгада.

А. ШУЛУНОВОЙ фото.

Республикын засагай дээдэ зургаануудта

ШАН ТОГТООГДОО

Республикын колхоз, совхозуудай байгша оной ургаса хуряалгада хабаадалсахадаа ороохо таряа, мүн хүдөө ажахын продуктнуудые зөөлгэдэ эрхим амжалта туйлажа, онсо шалгарһан предприяти, эмхинүүдэй автоколонно болон бусад транспортна предприятинуудта арбан хоногойнь дүнгүүдэй ёһоор (35 автомашинаһаа үсөөн бэшэ) дамжуулгын Улаан туг 1000 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулха тухай тусхай тогтоол Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет ба профсоюзуудай областной совет һаяхан гаргаба.

10 хоногой туршада условно тонно— километрээр эрхим амжалта туйлаһан, бии автомашинануудайнгаа 80 процентые энэ хүдэлмэридэ таһалгаряагүй хабаадуулһан, ажалдаа шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, усалта ябадалгүйгөөр (харгын—транспортна гэмтэ ябадалгүй) ажаллагшад энэ шанда хүртэхэ байна.

Дамжуулгын Улаан тугта хүртөөхэ зууршалга аймагуудай оперативна бүлэгүүд оруулжа автотранспортна предприятинуудай, профсоюзай нютагай комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ бүхы материалыень эльгээхэ байна.

ХУРЯАЛГА ҺАЙНТАЙ, МУУТАЙ

...ын халуун хаһа Хяаг... ...шадай хабые туршажа ...алташье гайтайхан, ...Хабартаа гандажа, зу... ...багаар бороошожо, ...лан жэгдэ бэшээр, орой... ...шэһэн байна. Энэ шал... ...таряа хуряалга гэдэргэ ...Мүнөөшье һүниндөө бо... ...о, үдэртөө наран шара... ...ай баал суглуулан со... ...комбайнаар сэхэ хуряал... ...отатана. Теэд саг хүлеэ... ...тэнэй амин унажа, на... ...дэг оронхой. Тиимэһээ ...жэлэй түрүүшын ур... ...шье гээлтэгүйгөөр, саг ...уряажа, гүрэндөө болзор... ...шажа дүүргэхэ хэрэг ...байна бшуу. Теэд энэ ...шадай һанаа улам зо... ...раа табиһан зорилгоёо ...лхэхэ эрилтэ табина.

...таряашад хэр зэргээр ...хуряажа байнаб? Ажа... ...өөр өөрын илгаатай. ...аа һайнаар, эзэн ёһоор ...ажахынуудта тарян хур... ...ригдана, гүрэндэ таряа ...түсэб амжалтатайгаар ...дэнэ. Зүгөөр энэ хаһада ...гээр, бодомжотойгоор ...үүл удаарна, зобоно, ...ороно.

...нүүдэл редакцинуудай гэшүүд, ургаса хуряалгые шалгахадаа бодото байдалые элеэр харуулха гэжэ оролдообди. Хуряалгын ябасые зүбөөр сэгнэхын тула түрүүшүүлэй, түрүү ажахынуудай дүршэл хараада абалсаһан байнабди. Һүүлэй мэдээнүүдһээ харахада, эндэхи «Дружба» колхоз түрүү зэргэдэ ябана. Сентябриин 6-най байдалаар энэ колхоз 1700 гектар таряа амяарлан хадаад, 700 гектарайнь баал суглуулан сохёод, 8000 центнер тарятай болоод байгаа. Хэдэхэн үдэртэ бүхы таряанайнгаа 28 процентые хадаа бшуу.

Энэ «Дружба» колхоздо хүрэхэ гэжэ шиидээбди. Ябаһаар ябажа 4-дэхи бригадада хүрөөбди. Тэрэ бригадые КПСС-эй XXIV съездын делегат Жаргал Ринчинович Хуриганов хүтэлбэрилдэг.

Шулуугаар бүтээгдэһэн полевой станай дэргэдэ бригадиртай уулзажа хөөрэлдэбэбди. Тус бригада 2300 гектар таряанайнгаа 700 гектарыень амяарлан хадаад, 348 гектарайнь ороохо суглуулжа абанхай. Бүхыдөө 4919 центнер таряа сохижо, 3000 центнерынь гүрэндэ тушаанхай.

— Ургаса хуряалгадаа хэр бэлдэһэн байгаабта? — Уридшалан бүхы юумэн бэлдэгдээ һэн. Техникэмнай бүри хабар байхада заһагдаһан юм. Бригадамнай элдэб түхэлэй 10 комбайнтай. Комбайнууд хоёр халаанда хүдэлгэгдэхэ механизаторнуудаар хангагданхай. Гурбан комбайн таряа амяарлан хадана, долоониинь баал суглуулан сохино. Энэ ушарта таряа хадалга баал суглуулха хоёрой хоорондо забһар ехэ гаранагүй...

Комбайнуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ бүхы хэмжээнүүд эндэ абтанхай. Комбайнуудта техническэ туһаламжа хүргэхэ, горючи хэхэ гэхэ мэтэ саг ехэ гээхэгүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Комбайнернуудта халуун эдеэн ажал дээрэнь абаашажа үгтэнэ, бүхы механизаторнууд, хүдэлмэришэд полевой станда хононо. Эндэ хүнүүдэй зохидоор амарха оро дэбисхэр, дулаан, сэбэр байра бии. Таряа хуряалгада ябаһан хүнүүдтэ амтатай һайн эдеэн үдэр, һүнигүй бэлдэгдэнэ.

Механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри, социалис мүрысөөн шадабаритайгаар ябуулагдана. Бригаданууд хоорондоо мүрысэдэг. Механизаторнуудай мүрысөөнэй дүн 5 хоног бүри согсологдожо, түрүүшүүлдэ улаан вымпел барюулагдадаг, «дайшалхы хуудаһан» гаргагдадаг байна. Маанадай ерэһэн үдэр комбайнер Д. Гумпыловта зорюулагдаһан хуудаһан гаргагдаад байгаа. Энэ комбайнер 6 үдэртэ 210 гектарай таряа амяарлан хадажа, нормоёо хоёр дахин шахуу үлүүлэн дүүргэһэн байна бшуу.

Бригадын тоо бүридхэгшэ, партийна бүлэгые толгойлогшо Б-Ц. Хойлоков түрүү комбайнернуудаа нэрлэхэ зуураа, нүхэд Б. Н. Цыдыпов, Ц. Д. Дугаров, В. Д. Гумпылов, В. Б. Цыдыпов гэгшэд үдэр бүри хоёр нормо дүүргэнэ гэжэ мэдүүлээ. Эдэнэр хуряалгын час, минута бүхэниие хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдодог заншалтай. Гансал хура бороогой орожо, баал норгоходол зогсохо баатай болоно. Тиихэдээшье комбайнуудаа заһабарилдаг, бүхы юумыень бүхэлдэг юм. Харин таряа амяарлан хадаашад бороонoй зогсохолоор лэ ажаллажа ородог гуримтай.

Эндэхи тоог дээрэхи хүдэлмэри үдэр һүнишье зогсодоггүй. Тоогые коммунист Бабу Бадмажапович Юмсунов даадаг. Тэрэнэй оролдолгоор тоог һайнаар бэлдэгдээ һэн. Мүн эндэ Хяагтын медучилищиин һурагшад ажаллажа, ехэ туһа хүргэнэ.

Бригадын хүдэлмэриие амжалтатайгаар ябуулха хэрэгтэ 8 коммунистһаа бүридэһэн партийна бүлэг ехэ үүргэ дүүргэнэ. Эдэнэр гол шухала анхаралаа таряа хуряалгын шанарта, ажалай журам сахилгада, социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ хандуулна.

Колхозой бусад бригададашье таряа хуряалга муу бэшэ.

Сентябриин 7-до Ехэ-Худэриин бэлэдхэлэй пунктда хүрөөбди. Энэ үдэр нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ, хура бороон орожо байһан ушарһаа эндэ тарятай автомашинанууд үсөөн байгаа. Тиигэбэшье энэ үдэр 1354 центнер таряан ороһон байна.

Хяагтын таряашад байгша ондо дүшэ мянган гектарай таряа хуряаха юм. Теэд таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалга һанаһанда хүрэхөөр ябуулагданагүй. Эндэхи олохон ажахынууд таряа хуряалгадаа нобшорһоор. Тиимэ ажахынуудай тоодо «Заря» колхоз (түрүүлэгшэнь И. М. Третьяков) ороно. Эдэнэр комбайнуудаа таряа хуряалгаяа эхилтэрээ заһажа дүүргээгүй байшоо. Мүн ургаса хуряалгын үедэ хэрэглэгдэхэ горючи, тоһо зөөгдэжэ абтаагүй байһан. Ороохо сэбэрлэхэ машинанууд, складынь саг соогоо бэлдэгдээгүй һэн. Ядахын сагта хуряалгын түсэб бригадануудта уридшалан хүргэгдөөгүй. Механизаторнууд социалис уялга абаагүй.

Партиин райкомой, аймгүйсэдкомой эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар эндэ хэмжээ абаашье һаань, таряа хуряалга нобшорһоор. Мууса заһабарилагдаһан комбайнуудынь эбдэржэ, урагшаа ябанагүй. Гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда шииг ехэтэй, шанар муутай тарлан энэ колхозһоо ороно.

Мүн Ехэ-Нугын совхоз (директорынь Л. М. Мужикбаев, парткомой секретарь С. Д. Чагдуров), Хяагтын совхоз (директорынь А. А. Игумнов, парткомой секретарь А. В. Тубанов), дутагдал ехэтэйгээр таряа хуряалгадаа ороһон байна. Эндэ таряанай тоогууд бэлдэгдээгүй, комбайнуудынь бүхыдөө ороохо гээхэгүйгөөр тааруулагдаагүй байһан. Комбайнернууд хэхэ хүдэлмэреэ, социалис уялгаяа мүнөө хүрэтэр тодорхойлоогүй байха юм.

Ехэ-Нугын совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ И. К. Банков комбайнер, жолоошодой социалис мүрысөөнэй турим һаял тодорхойлжо, тэрэниие зүбшэн хэлсэхээр бэлдэжэ байна. Иигэжэ ажаллахада юун урагшаа ябаха бэлэй.

Эндэ социалис мүрысөөн, ойлгууламжын хүдэлмэри тухай яһала хэлэгдээ. Энээн тухай горитой хэлэхэшье ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, «Социалис мүрысөө саашадаа улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор хэлэгдэһэн дутагдалнууд Хяагтын аймагай ажахынуудта сэхэ тудана бшуу. Хэрбээ партиин райком энэ шухала хэрэгтэ анхарал ехээр табиһан байгаа һаа, аймагай ажахынууд таряа хуряалгаараа иимэ ехэ гээгдэлдэ орохогүй һэн.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Ленинэй туг» газетэнүүдэй нүүдэл редакцида хабаадагшад: **Б. ГЫЛЫКОВ, Ю. КОРКИН, А. СУББОТИН, А. СУРМАЧ.**

НИИТЫН адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые таатай зохид хаһа саг соонь, шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ зорилгоор үүсхэл гаргажа, республикынгаа бүхы комсомолшууд болон залуушуулда, колхоз, совхозуудай комсомолой бүхы организацинуудта, комсомол-залуушуулай коллективүүдтэ хандаһан Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой комсомолшууд болон залуушуулай нээмэл бэшэг июль һарын тэн багта газетэнүүдтэ толилогдоо бэлэй. Энэ бэшэгые уншаад байхадаа, манай залуушуул өөһэдынгөө арга боломжонуудые, хүсэ шадалаа һайса шэнжэлэн үзэжэ, Зэдын комсомолшуудай үүсхэлые дэмжэхэ, тэдээн шэнгеэр лэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсаха гэжэ шиидээ һэн.

Тиин июль һарын хори гаранаар совхозоймнай бүхы комсомолшууд болон залуушуул гурбан оньһожоруулагдамал звено боложо, үбһэ хуряалгада гараа һэн. Городто институт болон техникумүүдтэ һурадаг нютагаймнай студент хүбүүд, басагад, һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад тэдэнтэй хамтаржа, бүхыдөө зуугаад хүн болобо. Тиин тэжээл бэлэдхэлгэдэ гараһан энэ зуугаад залуушуул гурбан звено болгон хубаарилагдажа, звено бүхэнэй толгойлогшоор дүршэлтэй механизаторнууд, шадамар бэрхэ ударидагшад Иван Будугурович Балданов, Гавриил Андреевич Макаров, Семён Дмитриевич Серебренников гэгшэд табигдаба. Мүн сабшалангайнь талмайшье тэдэндэ тус тустань хубаарилагдажа үгтэбэ.

Энэ жэлдэ үбһэ ногооной ургаса манай эндэ яһала һайн, комсомолшуудай зориг эрмэлзэлшье ехэ һэн. Тэдэнэй ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, хоорондонь нүхэр ёһоной эршэтэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ шухала байгаа. Тиин манай партком болон рабочком хамтынгаа суглаан дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэжэ, үбһэшэдэй абаһан социалис уялгануудые, тэдэнэй хоорондын социалис мүрысөөнэй гурим баталан абаба.

Комсомолшууд болон залуушуулай гурбан звено совхозоймнай бүхы үбһэшэдэй 15 звенотой адли эршэтэйгээр социалис мүрысөөндэ оролсоо. Тиихэдэ һургуулиин үхибүүдэй ажалай сэгнэлтэ хараада абтаа. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдодог байгаа. Хүдэлмэриин дүнгүүдэй согсологдоходо, звено бүхэнэй хэһэн ажал, тэрэнэй шанар болон хүдэлмэриин эмхидхэл ба гурим сахилга заатагүй хараада абтадаг байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Энэ дүнгөөр түрүү һуури эзэлһэн звенонууд урмашуулагдаха ёһотой ха юм. Юуб гэхэдэ, социалис мүрысөөнэй эршэтэйгээр дэлгэрэлгэдэ, тэрэнэй ажалай бүтээсэдэ нүлөөтэй байлгада хүдэлмэришэдые моральна болон материальна талаарнь урмашуулга горитой үүргэ дүүргэхэ байна бшуу.

Табан хоногой хүдэлмэриин дүнгөөр нэгэдэхи һуури эзэлһэн үбһэшэдэй звенодо дамжуулгын улаан вымпел табин түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдадаг, хоёрдохи һуурида гараһан үбһэшэдэй звенодо шагнал болгон хонин үгтэдэг гуримтай һэн.

Үбһэшэдэй звенонуудай хоорондын социалис мүрысөөнэй улам эршэтэй, ажал хүдэлмэриинь бүтээсэ ехэтэй байхын тула социалис мүрысөөнэй ябаса тухай, звено бүхэнэй социалис уялгануудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай мүрысөөндэ хабаадагшадта саг үргэлжэ дуулгажа байха шухала. Энэ асуудалда совхозой партком анхаралаа онсо хандуулһан байна. Үбһэ хуряалгын эхилхын арай урдахана совхозой партком ажахынгаа бүхы агитатор, пропагандистнуудые суглуулжа семинар үнгэргэһэн, хэрэгтэй захяа заабаринуудые үгэһэн байха юм. Тиин үбһэ хуряалгын халуун ажалай эхилээд байхада, үбһэшэдэй байрануудта, совхозой, мүн отделенинүүдэй түбүүдтэ үбһэшэдэй звенонуудай хоорондын социалис мүрысөөнэй ябаса харуулха самбарнууд табан хоног бүри шэнэлэгдэжэ, дайшалхы хуудаһанууд гаргагдажа байгаа. Мүн агитатор,

КОМСОМОЛОЙ АЖАБАЙДАЛ

ЭДИР НАҺАНАЙ ЭРШЭ ЗОРИГ

пропагандистнууднайшье үбһэшэдые таһалгаряагүй эрьежэ, тэдэндэ лекци уншажа, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, орон доторхи, мүн хилын саанахи шэнэ шэнэ һонинуудтай танилсуулхын хажуугаар ямар звено хэды шэнээн үбһэ сабшаад, хэды шэнээниинь сомоолоод байнаб гэжэ үбһэшэн бүхэндэ дуулгадаг һэн.

Үбһэшэдэй хүдэлмэриин эгээл түлэг дундаа ябажа байхада, тэдэнние соёл болбосоролой талаарнь, ажаһуудалайнь хэрэглэмжээр хангаха, медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ тээшэ мүн лэ шухала. Энэ талаар совхозой партком профсоюзай рабочкомтой зүбшэн хэлсэжэ, тодорхой хэмжээнүүдые хараалһан байна. Тэрэнэй һоор үбһэшэдэй байрлаһан газарнуудта автолавка эльгээгдэдэг, Хүдэриин соёлой байшангай агитбригада үбһэшэдтэ ошожо, һонирхолтой концерт харуулдаг байһан.

Имэ жэшээтэйгээр манай совхоздо комсомолшууд болон залуушуулай үбһэшэдэй звеногой ажал хүдэлмэри, социалис мүрысөөн эмхидхэгдэһэн байна. Энэ ажалайнь дүн яһала урмашамаар. Комсомолшууд болон залуушуулаймнай гурбан звено үшөө августын гушанда хамта дээрээ 4820 центнер шэмэтэ үбһэ һурилэн сомоолжо, абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэһэн байна. Тиихэдээ Г. А. Макаровай звено даажа абаһан 85 гектарһаа 1600 центнер, И. Б. Галдановай звено 79 гектарһаа 1700 центнер, С. Д. Серебренниковэй звено 64 гектарһаа 1520 центнер үбһэ хуряажа абаа. Мүн совхознайшье бүхыдөө үбһэ хуряалгаяа гол түлэб дүүргээ.

Һургуулинуудта, институт болон техникумүүдтэ һуралсалай шэнэ жэл эхилжэ, түрэл совхоздоо туһалан, оролдосотой габшагайгаар хүдэлһэн манай нютагай налад хүбүүд, басагад һургуулидаа мордобо. Совхозой дирекци, партком тэдэндэ ехэ баяр хүргэжэ, нигэжэ бэрхээр ажаллаһандаа адляар һурахыень юрөөжэ, дурасхаалта бэлэгүүдые тэдээндэ бариһан байна.

Харин үлөөшэдынь, манай совхозой хүдэлмэришэ залуушуул болон комсомолшууд нэгэ звено болон хамтаржа үшөөл ажаллаһаар. Тэдэнэр шугы бургааһан соогүүрхи, ханааб, харгын захаархи абар-табар үлөөшэ үбһөө хоггүйгөөр суглуулаад, таряа хуряалгада гараха юм. Тэндэ мүн эдир наһанай эршэ зориг харуулан хүдэлхэ байһаниинь дамжаггүй.

И. АНУФРИЕВ,
Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой парткомой секретарь.

Агуу Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ

УЛААН-ҮДЫН электро-заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд болон алба хаагшад Агуухэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ жагсанхай. 8 һарынгаа даабари болзорһоонь урид дүүргээд, ноябрнин тоосоогоор ажаллажа байһан хүнүүд эндэ олон. Заводой коллектив хүдөөгэй ажахынуудһаа абаһан захилнуудаа болзор соонь бэелүүлжэ эльгээдэг заншалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой ветеран, слесарь, коммунист Василий Михайлович Астраханцев. Һаяшаг тэрэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаа.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ЭНЭ ЗАВОДОЙ хүдэлмэришэд үйлэдбэриингөө жэлэй даабари декабриин 20 болотор дүүргэхые хараална. Энэ талаар түрүү слесарьнууд, токарьнууд ехэ хубитаяа оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн —слесарь Анна Андреевна Блюмберг. Нүхэр Блюмберг халаанайнгаа даабари 125—130 процент дүүргэдэг юм.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

АЖАЛШАДЫ... ҺАЙНААР ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

Ажалшадые эд бараа... хангалгые эрид һай... түлөө Буряадай эд хэрэг... кооперациин хүдэл... оролдосо ехэтэйгээр хүд... далдан абагшадай эрилт... хангаха шухала гэжэ... тэдэнэр юһэдэхи табан... рүүшын жэлдэ абаһан... уялгаяа үлүүлэн дүүргэ...

Эд бараа наймаалха... рын түсэбые Буркоопсо... лион 19 мянга 500... үлүүлэн дүүргээ. 121... 353 мянга 500 түхэри... зүйлэй эд бараан хүдө... хүн зондо найма һарын... худалдагдаһан байна.

Түсэбһөө гадуур 278... түхэригэй эд бараа... Советскэ райпогой... лагшад социалис... сөөндэ түрүүлжэ, нэгэ... эзэлээ. Мүн лэ Сэлэнгын... кооператорнууд найма... түсэб 332 мянган... үлүүлэн дүүргээ. Мухар... аймпотребсоюзай хүдэл... шэд 8 миллион 768... хэригэй эд бараа... хүн зондо худалдаа гаха... 170 мянга 900 түхэри... сэбтэ даабарияа үлүүл... Мүн лэ Прибайкалиин,... Яруунын, Захааминай,... скын, Хурамхаанай ай... кооператорнууд 8 һары... да муу бэшээр хүдэлжэ... жэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Тэжээл бэлэдхэлгэ... хуряалгын халуун үе... жанай, Зэдын, Тарбага... риин аймпотребсоюзууд... дэй тоодо оролсобо... дотор эд бараа найма... густ һарын түсэб бүхы... 22 мянган түхэригөөр... дүүргэгдэһэн байна.

Мүнөө республикын... торнууд хүдөөгэй ажа... илангаяа үбһэшэд болон... шадые элдэб зүйлэй эд... гаар хангаха хэрэгтэ гол... лаа хандуулна. Зуу гаран... кануул нүүдэл наймаа эм... хээрэ хүдэлмэрилжэ... ажалшадта үдэр бүри... эд бараагаар, эдеэ хоол... дэнэрые хангана.

Д. КОЛМ...

Табан жэлэй түрүүшүүл

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭДЭГ ХҮН

1

Модо харуулдадаг станогынь нэгэ жэгдэхэнээр шэнхинэнэ. Һаба-зургаан метрэй ута хабтагайнууд дүрбэн талаһаа хэдэн секунда соо харуулдагдаад гараха юм. Александр Петрович яаралгүйхэнөөр удаадахи хабтагай абажа, станогойнгоо хурса эринүүдэй мэдэлдэ үгэнэ. Станогойнь хонгёо аялга минута соошье замханагүй. Харуулдагдаһан хабтагайнууд вагонеткэнүүдтэ ашаалагдажа, саг дары барилгашадта эльгээгдэнэ. Хүдөөгэй ажалшадай орохо гэрнүүдые болзор соонь лэ ашаглалгада тушааха ёһотой бшуу. Тиимэһээ барилгашадые хабтагай болон бусад хэрэгсэлнүүдээр хүсэд хангажа байха шухала. Эдэ бүгэдые «Бурятцелинстрой» трестын 697-дохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныи барилгын материалнуудай участогай станочник Александр Петрович Решетников һайн ойлгоно.

Табяад наһанай багжагар томо бэетэй энэ хүн самсынгаа хамсыгаар хасар дээгүүрээ лэбшэһэн хүлһэ халта аршаад, удаадахи хабтагай абажа, модо харуулдадаг ЛСП-30/1 гэһэн маркын станогойнгоо хомхой «ама» руу түлхижэл мэдэнэ. Уданшьегүй үдэрэй забһарлалгын саг хүрэжэ ерэбэ. Александр Петрович кнопко даража станогоо зогсообо. Тэрэнэй туһалагша Евдокия Аверина дүтэлжэ, станогой хажуугаар унаһан зомгоол суглуулха мүртөө:

— Үглөөнһөө хойшо яһала гэмгүй хүдэлөөбди. 5 кубометр модо харуулдаабди. Бараниинь машинада ашаалжа, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ябуулбабди, — гэжэ ехэл баяртайгаар хэлэхэ юм. Теэд Александр Петрович сайлахаяа яаранагүй. Станогойнгоо боолтонуудые һуладхажа, хутагануудыень абаба.

— Забһарлалгын үедэ хурсадхахамни. Халаанай дүүрэтэр үшөө 5 кубометр модо харуулдаха

2

хэрэгтэй. Тиигэбэл даабаряа 50 процентээр үлүүлхэбди, — гэжэ, үнөөхи хутагануудаа бариһан зандаа сайлалгын таһаг тээшэ аалиханаар алхалба.

Хорин табан жэл соо модо харуулдадаг станок дээрэ хүдэлжэ, нилээд дүй дүршэлтэй болоһон хүн байшаба. Ажал хүдэлмэри тухайгаа ехэл һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Александр Петрович Решетников оньһон станогоо бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха гэһэн гол шухала зорилго урдаа табина. Тиигэжэ һүүлэй үедэ ажалайнгаа бүтээсые 16 процентээр дээшэлүүлһэн байха юм. Халаан соогоо 7 кубометр модо харуулдаха даабаряа 9—10 кубометртэ хүргэжэ шадана.

— Манай 697-хи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныи барилгашад найман һара соо барилга хэхэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргэе. Хүдөө ажалшадтаа шэнэ олон гэрнүүдые барижа үгөө. Эндэ Александр Петрович Решетниковэйшье хубита ехэ бии гээд һанагшаб, — гэжэ тус колонныи партийна организациин секретарь М. А. Шишмарёв хэлэжэ байгаа һэн.

Александр Петрович Решетников олон жэл соо амжалтатайгаар хүдэлжэ байһанайнгаа түлөө «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн значогоор шагнагдаһан байна. Мүн лэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн. Тэрэ мүнөө октябрь һарын түсэбөөр хүдэлнэ. Агууехэ Октябриин 54-дэхи жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха гэһэн хараа зорилготойгоор шэнэ уялга абаба. Александр Петрович Решетников жэлэйнгээ даабари ноябриин 7-до дүүргэхээр шиидэнхэй. Энэ хараа зорилгоёо бэелүүлхэ байһандань бата этигэхээр.

К. ЖАМЬЯНОВ.

МАЛАЙ ТАРГАН—БЭЛШЭЭРИҺЭ...

ҮҮСХЭЛ ГАРГАҺАН АЖАХЫДА

Социализм гээшэмнай мүрысөө залираан бууруулдаггүй, харин тэрэнние ёһотойл үргэнөөр, ёһотойл гүн ехээр дэлгэрүүлхэ, бэлиг шадабаряа бодото дээрэнь харуулжа шадамаар ажалда үнэхөөрөө олонхи ажалшадые элсүүлхэ арга түрүүшынхеэ бии болгоно. Арад зон гээшэмнай оюун бэлигээр, урма зоригоор түгэлдэр, шэргэшэгүй булаг мэтэ баян юм. Теэд тэрэ баялигыень капитализм хайра гамгүйгөөр дарадаг, хабшадаг, үгы хэдэг байгаа. Социалис правительствын засаг гартаа абаад байхадань, мүнөө мүрысөө эмхидхэхэ зорилго урдамнай табигдана.

В. И. ЛЕНИН.

Хэнэйшье мэдэхээр, ажахымнай малшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтажа, ниитынгээ адууһа малай тоо толгойень түргэн саг соо олошоруулжа, үүлтарыень һайжаруулһанайнгаа ашаар ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлэн, һү, мяха, ноохо, үндэгэ абахаар хараалагдаһан юһэдэхи табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхээр шиидэһэн юм. Тиигэжэ үхэршэднай зунай бэлшээриин 100 үдэртэ харууһалжа байһан малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые 100 килограммаар нэмээхээр республика дотороо уряа үүсхэл гаргаа бэлэй. Тэрэ гэһээршье нилээд саг үнгэрөө. Энэ хугасаа соо социалис мүрысөөнэй эршэтэ дүлэ бадаруулһан колхозоймнай малшад хэр зэргэ ажаллаа хаб гэжэ согсолон харабал, энэ талаар яһала һайн амжалта туйлагдаа гээшэ.

Мүнөө ажахыдамнай һайнаар түлжүүлэгдэхэ буруунуудай, мүн мяхан-да тушаагдахаар шахагдаха үхэрнүүдэй арбан хоёр гүүртэ бии юм. Эдэмнай гол түлэб һайн ногоотой холын бэлшээридэ таража ошонхой.

Нэн түрүүлэн социалис мүрысөө үүсхэхэдээ малшаднай харууһалжа байһан үхэрнүүдээ намартаа холын бэлшээриһээ буулгахадаа, тус бүриинь шэгнүүрые 300—350 килограммһаа доошо бэшэ болгохоор шиидэһэн байна. Тиихэдэ түрүү үхэршэд энэ хугасаа соо малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхын 1200 граммаар нэмээхэ уялга абаа һэн. Иигэжэ уялга абахадаа, малшаднай бии байгаа арга боломжонуудаа, бэлшээриингээ эрхэ байдалые уридшалан хараадаа абаһан юм.

Үнэндөө малай гүүртэнүүдэй зуһадаг газарта бэлшээриинь газар хаа хаанагүй ехэ, ногоогоор элбэг юм гэжэ хэлэхын аргагүй. Тала газараар хэды элбэгшье һаа, хабар эртүүр хура бороогой саг соогоо ороогүй дээрэһээ ехээр гандажа, ногоониинь сайһаар хаташоо һэн. Тиигээдшье июнь һарын тэнгһөө нааша унаһан шииг пойтондо одоошье бэлшээриимнай ногоон һэргэжэ захалаа бэлэй. Малшаднай үхэрнүүдтээ энэ үедэ сүүдхын нэгэ килограмм талха таряанай зүйл буйлуулжа, нэмэлтэ тэжээл болгон үгэдэг байгаа. Иигэжэ оролдожо ажаллаһанайнгаа ашаар тэрэ һарада горитойхон амжалта туйлаа һэн.

Зунай үедэ бии байгаа бэлшээриеэ хубаарилан, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэдэ, үхэрнүүдэй шэгнүүр эрид нэмэдэг байһыень малшаднай һайн мэдэдэг. Тиимэһээ мүнөө үхэршэднай бэлшээрнеэ гурба-дүрбэн хуби болгон таһалаад, долоо-долоон хоногоор ээлжэлүүлэн малаа адуулна. Иигэжэ харууһалхадань, урид бэлшээгдэһэн бэлшээриинь ногоон энэ үе соо түргэн һайжарна. Хоёрдохёор, үхэрнүүдынь шэнэ ургаһан ногоондо атарлан бэлшэхэдээ түргэн сададаг байна.

Социалис мүрысөө үүсхэхэ үедөө мал адуулха үхэршэдэй үдэрэй гурим зохёон тогтоогдоһон бэлэй. Зунай аяма халуунда үхэрнүүд һоно, батаганаанда һайнаар бэлшэдэггүй. Энээниинь хараадаа абан, колхозой мэргэжэлтэд малшадтайгаа хамта зүбшэжэ, үглөөнэй һэрюундэ, үдэшэндөө малаа удаан саг соо бэлшээгээд, үдэрэй халуунда уһанай захада тииругүлэн амаруулхаар хэлсэһэн юм. Тиигэжэ зундаа малшаднай харууһалжа байһан үхэрнүүдээ үглөөгүүр үүрэй сайхатай адли бэлшээридэнь гаргажа, үдэрэй 12 сагта голой эрьедэ амаруулдаг гуримтай байһан. Удаань 16 сагһаа һүниин нэгэ саг болотор хада майлын һэбшээ һалхитай бэлшээридэ манадаг бэлэй.

Тиин һаянай һэрюун үдэрнүүдэй тогтожо захалхада малшаднай үхэрнүүдээ түхэреэн сүүдхын туршада бэлшээдэг болонхой. Колхозоймнай түрүү малшан Бадмажаб Эрдынеев үүлтэртэ 31 эрэ хашаһагуудые харууһалдаг юм. Ошоошо һарада энэ нүхэрэймнай адуулһан малай тус бүриин шэгнүүр сүүдхын дунда зэргээр нэгэ килограммаар нэмэһэн байгаа. Тиихэдэ ноябрь һарада Иван Федорович Кулаковой адуулдаг мяханда үүсэлэгдэхээр тушаагдаха үхэрнүүд тус бүриингөө шэгнүүрые сүүдхын 1000—1050 граммаар нэмэдэг юм. Гадна түрүү тугалшад Тамара Галданова, Гармацу Дондопова, Хандацу Цыдыпова гэгшэд мүн лэ амжалтатайгаар ажаллана. Гэхэтэй хамта, һайнаар түлжүүлэгдэхэ буруунуудай Сагаан-Хушуундахи гүүртын малшан Алексей Юстуров харууһалжа байһан 176 үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые намар бэлшээриһээ буулгахадаа 300 килограммһаа доошо бэшээр нэмээхээр абаһан уялгаяа саг болзортонь сүм дүүргэхээр.

Колхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөнэй хэр зэргэ ябажа байһан тухай таһалгарялгүй шалгажа, зарим тэды ушарһан дутагдалнуудыень саг дарыдань усадхажа байдаг. Тиихэдэ малшадайнгаа һара бүриин дүнгүүдые согсолжо, эрхимлэһэн гүүртэдэ дам-

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

ХҮДӨӨГЭЙ ЗАХИЛ БОЛЗОРҺОО УРИД

ХАБАРОВСК. Сентябриин 9. (ТАСС-ай корр. М. Ханух). «Амуркабель» заводой коллектив хүдөө нютагуудта продукци бүтээн гаргаха 9 һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Эндэхи коллектив Ставрополиин, Сибириин, Алтайн болон Прибалтикын, Урал болон Приморнин таряашадта оло мянган метр кабель болон утаһануудые болзорһоо урид эльгээһэн байна. Энээнэй ашаар колхозууд хоорондо электрын утаһа татаха даалгабари болзорһоо урид дүүргэгдэхэ болоно. Тиигэжэ олон тоото малай фермэнүүд, оньһожоруулагдаһан тоогууд электрын элшэ хүсөөр хангагдаха байна.

«Амуркабель» заводой коллектив абаһан уялга соогоо кабель бүтээн гаргалгые болзорһоонь урид дүүргэхэбди гэжэ үгэеэ үгэһэн байгаа.

СААХАР ШАНАГДАЖА ЭХИЛБЭ

БАРНАУЛ. (ТАСС). Саахар шанаха ажал Алтайда эхилбэ. Черемховско, Бийскэ саахарна заводууд свёклын үндэһэнүүдые буйлуулжа эхилээ. Энэ жэл һайн ургаса абтаа. Олохон плантацинуудай гектар бүриһөө 200 центнер свёкло хуряан абана.

СЕНАЖ дараха шэнэ арга байгша ондо орон доторнай Москва шадарай «Вороново» гэжэ мяха-һүнэй шэглэлтэй туршалгын совхоздо түрүүшынхеэ хэрэглэгдэһэн байна.

Энээнһээ урагша тусхай башни соо гү, али миин лэ газар малтаад, сенаж дарадаг байһан юм. Харин «Вороново» совхоздо түхэлөөрөө нефть хадагалдаг амһарта шэнги түхеэрэлгэ соо сенаж дарагдана. 5—6 метр үндэртэй иимэ амһарта соо сенаж дараад, синтетическэ бүреэһэ үмэдхүүлдэг юм. Иимэ амһарта соо 120 тонно шэмэтэ гэжээл бэлдэгдэнэ. Байгша ондо совхоз 20 гаран иимэ түхеэрэлгэ соо сенаж дараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Вороново» совхоздо сенаж дарагдажа байна.

Р. АЛФИМОВАЙ фото. (АПН).

ГОЛ АСУУДАЛ—МҮНӨӨ САГАЙ БАЙДАЛ

БУРЯАДАЙ УРАН ЗУРААШАДАЙ ХОЛБООНОЙ ПРАВЛЕНИИН ТҮРҮҮЛЭГШЭ Г. Е. ПАВЛОВАЙ ЭЛИДХЭЛЬЭЭ

...шье мэдэһээр, Совет засагай байгуулаг... эсуу, манай Буряадта уран зураг хүг...шалһан юм. Энэ хэрэгтэ Коммунис парти...ооной анхарал хандуулжа, гүйсэд мэргэ... искусстватай болохыемнай туһалаа, ту... байдаг.

...урдань хада, хаанта засагай үедэ, буряад ...үсэд мэргэжэһэн уран зураггүй байһан ...элигтэй бэрхэ уран дархашуул хүдөө нюта...ажаһуудагшье һаа, тэдэнэй эдэбхи ...дэмжэгдэдэггүй, уран бүтээлнүүдынь та...үгүй байһан. Илангаяа гушаад онуудта ...амад зураашад, жэшээнь, Ц. С. Сам..., Р. С. Мэрдыгеев, И. Аржиков, Ф. И. Бал..., А. А. Окладников, Е. Неволина, А. Ти..., И. Шестакова, Д-Д. Гудупов гэгшэд яһала ...айгаар хүдэлжэ, буряад зурагай үндэһэ ...табилсаа һэн. Тиигэжэ 1933 ондо Уран ...шадай холбоон байгуулагдажа, саашадаа ...матайгаар хүдэлхэ аргатай болоо һэм...долоон жэлэй туршада эрщэтэйгээр ... 1940 ондо Москвада болоһон Буряадай ...ын нэгэдэхи декадын үедэ зураашадай...бүтээлнүүд магтуулаа һэн. Жанрай талаар ...гшье һаа, зурагай маяг хэлбэриие мэдэ...ыемнай гэршэлээ һэн. Ц. С. Сампило...лын дуран», «Ургашан», «Адуулгашан» ...бүтээлнүүд совет уран зурагай алтан жаса...он юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо уран биирэ... олошорһоор олошоржо, Буряадаймнай тү...рай ялас гэмэ хурсаар харуулагдажа за...

...ай үедэ манайхид патриотическа удха...зурагуудые хэнэ. Жэшээнь, Р. С. Мэрды..., И. Шестакова, И. Аржиков, А. Тимин бо...дай бүтээлнүүд һонирхолтой. 50—60-...нуудта бэлигтэй залуу биирэтэн, жэшээнь, ...ьовская, Г. Баженов, А. Казанский, Дугаров, К. Дульбеев, Г. Васильев, С. Рин... болон бусад тусхай һургуули дүүргэжэ ...уран зурагай хүгжэлтэдэ шэнэ һэбшээ .... 1959 ондо Москвада болоһон Буряадай литература ба искусствын хоёрдохи декадын үедэ манайхидай бүтээлнүүд халуунаар һайшаагдаа бэлэй.

1964 ондо Хабаровскда болоһон уран зурагай зональна выставкэдэ манай зураашадай бүтээлнүүд табигдажа, зурагай бүхы жанраар урагшатай хүдэлжэ байһыемнай гэршэлээ һэн. Найман хүмнай СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүдтэ абтаа бэлэй. 1967 ондо Владивостогто болоһон уран зурагай хоёрдохи зональна выставкэдэ манайхид амжалтатай хабаадалсаа һэн. Тиихэдэ В. И. Ленинэй түрэһөөр зуу наһанайнь алдарта ойдо зорюулагдажа Улаан-Үдэдэ болоһон «Совет Алас-Дурна зүг» гэжэ уран зурагай гурбадахи зональна выставкэ илангаяа ехэ удха шанартай. Буряадай биирэтэн одоо шангахан шалгалта бариһан байха.

Уран зураашадай хэжэ байһан бүтээлнүүд хэды дахин харагдаһан, аша туһатай зүбшэл заабари үгтэһэн байха. Тиигэжэ зарим зураашаднай хэжэ байһан зурагуудайнгаа маяг хэлбэриие хубилгаха, һайжаруулха баатай болоо һэн. Жэшээнь, Д-Н. Дугаровай «Совет засагай түлөө» (үлхөө зурагуудайнь хоёрдохи хуби), А. Казанскиин «Тиимэ парти бии», Купцовой «Ленин», Чирковой «Һиилүүршэн С. Санжиев», «Дуушан Хоборков», «Номшо Бальчинов», К. Дульбеевэй «Залуу хирургнууд» гэжэ зурагууд олондо һайшаагдаба. Мүн бэшэшье зураашад нилээд урагшатай хүдэлөө.

Графикын талаар, хэнэйшье мэдэһээр, А. Н. Сахаровская ехэ юумэ хээ. «Түрэл арадайм түүхэ», «Нэгэ нютагай түүхэ» гэжэ хоёр зурагынь олондо мэдээжэ болонхой. А. Окладников В. И. Ленинэй, Сүхэ-Баатарай дүрэнүүдые хэһэн, Монгол тухай бүлэг зурагуудые зураһан юм. Г. Москалевой «Геологууд», «Забайкалида Совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэгшэд» гэжэ зурагуудые һанана ёһотойт. Тиихэдэ И. Стариков аман зохёолой удхаар нилээд һайн шэмэглэлнүүдые хээ. Скульптурын талаар Цыденов, Васильев, гар урлалай талаар Намсараев, Зодбоев, Ринчино, Хомяков, Галкин гэгшэд олондо мэдээжэ болонхой. Буряадтаа суутай уран дархашуул, жэшээнь, Санжиев, Тубчинов, Цыденов, Базаров гэгшэдэй хэһэн юумэ ехэ ааб даа. Эдэ дүрбэн нүхэднай «Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша» гэһэн нэрэ зэргэтэй болоһон юм.

Гэхэтэй хамта, манай ажалда дутагдалнууд бии. Илангаяа станкова зурагнай урагшагүй. Улаан-Үдэдэ болоһон зональна выставкэдэ манай эндэһээ 49 хүн хабаадалсаа бэлэй. Тэндэ табигдаһан арбан тематическа зурагуудай табаниинь буряад арадай урданай байдалда зорюулагдана, оройдоо хоёрхониинь, жэшээнь, И. Алтаевай «Фермэ дээрэ», Г. Баженовэй «Молибденэй уурхай» гэжэ зурагууд мүнөө сагай байдал харуулна. Дэн лэ ахир гээшэ. Иигээд ерэхэлээрээ, Буряад оронойнай мүноо сагай түхэл шарай бодотоор харуулагдаагүй байна ха юм.

Бултанда мэдээжэ зураашан Д-Н. Дугаров онсо өөрын шэнжэтэй, буряад маягтай бүтээлнүүдые хэхэдээ яһала бэрхэ юм. «Буряадай басагад», «Басага үдэшэлгэ», мүн РСФСР-эй арадай артист Л. Линховоиной дүрые нилээд урагшаар, ялас гэмэ тодо хурсаар зураһан аад, харин һүүлэй үедэ миин лэ таамаглажа ойлгохо маягтайгаар зурадаг болоо. Энэнь муу гээшэ. Тиимэһээ «Буряад арадай урданай байдал», «Совет засагай түлөө» гэжэ үлхөө зурагуудайнь хоёр хуби һанаһанда хүрэмөөр хэгдээгүй. Ганса энэ ушарһаа боложо, Москвада болоһон 16 автономито республикануудай зураашадай уран зурагай выставкэдэ табигдаагүй гээшэ.

А. Казанскиие мэдэхэгүй хүн үсөөн ааб даа. Һүүлэй үедэ эрилтэ багатайгаар хүдэлнэ. «Тиимэ парти бии» гэжэ зурагынь темэдээ харюусажа шадаагүй. Г. Баженов «Сур харбаан» гэжэ зураһаа хойшо мүртэй юумэ хэнэгүй. Нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болоһон К. Сергеев, А. Гончар болон бусад станкова зуратаар һонирхохоёо болинхой.

Саашадаа хэхэ юумэн ехэ, зональна, мүн Бүхэроссин уран зурагай выставкэнүүд болохоор хараалагдана. Мүнөө сагай байдалые мүнөө үеын хүнэй нюдөөр хаража, Буряад оронойнгоо түхэл шарайе ниитэлэн зураха харюусалгатай зорилго бидэнэй урда табигдана. Энэ зорилго бэелүүлхэ хүсэ шадал, бэлиг шадабари манай зураашадта гүйсэд бии.

БУРЯАДАЙ УРАН ЗУРААШАДАЙ НЭГЭДЭХИ СЪЕЗДҺЭЭ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин секретарь, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша О. К. Комов, БурАССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, Советскэ Союзай Герой Г. Н. Москалев, РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин секретарь, уран зурагай зональна выставочнэ комитедэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша А. Н. Осипов.

ШЭНЭ ҮЕ САГАА ШЭМЭГ ГОЁОР ХАРУУЛАЯ

НЭН ТҮРҮҮН—ӨӨРТӨӨ ЭРИЛТЭ

Уран дархашуулнай олошороо гү?

...Э АСУУДАЛ съезд дээрэ ... табигдаа. Үнэхөөрөшье ...эй асуудал гээшэ. Юундэ? ...алай зүйлнүүд хомор боло..., али уран дархашуулнай ...оо юм гү?

...ай буряад арад хэр угһаа ...уран дархашуулаараа суурха...н юм. Уран гоёор, ёһотой ...р һиилэн, угалзатуулан бай...эһэн эмээл, хутага, һиихэ, ...эхэнэрнүүдэй зүүдхэл гэхэ ...мүнөө харахадаа атаархаха, ...охо ушартай болодогбди. Зү...ри урданай дархашуулда ...баригдаһан мастерской, эд ... гэжэ байгаагүй ха юм. ...тиигэбэшье, мүнөө үеын хүнүүдэй хужарлан харама зүйлнүүдые хээд, энэ һайхан мэргэжэлыемнай орхингүй, саашадань наринаар үргэлжэлүүлжэ, бүришье гоё һайхан түхэлтэй, гүнзэгы удхатай бүтээлнүүдые дархалхыень найдаһан байха.

Зүүн зүгэй арадуудай соёлой Москвадахи музейдэ нёдондо болоһон «Буряад арадай урданай искусство» гэһэн выставкэ энээнииень эли бодо гэршэлнэ гээшэ.

Тиихэдэ мүнөө ямар бэ? Сэхыень хэлэхэдэ, бахархамаар, баясамаар юумэн үгы шахуу. Буряадтаа алдартай ахамад дархашуулнай үсөөрһөөр үсөөржэ, съезд дээрэ Сосор Санжиевич Санжиев ганцаараа һуугаа. Манай республика дотор мүнөө хорин зургаан дархашуул бии. Түмэр тоншохо, һиилэхэ аргатайшуулынь үсөөн. Аргатайшуулынь гэжэ гү? Зүгөөр тэдэнэр бүгэдөөрэн ёһотой бэрхэ дархашуул гээшэ. Харин тусхай мастерской, материал үгы дээрэһээ энэ тэрэ ажал хээд, гэр бүлэеэ хангаха баатай болоно. Жэшээнь, Сосор Санжиев гурбан залуу урашуулые бэлиг шадабаридаа һургаһан юм. Гар урлалай ёһо гурим, маяг хэлбэри яһала һайса мэдэхэ, онсо өөрын шэнжэтэй зүйлнүүдые угалзатуулан хэхээр мэргэжэһэн турбан хүбүүдтэмнай мүноөшье болотор ажал олдоногүй. Республикын Соёлой министерство, Зураашадай холбооной дэргэдэхи уран һайханай совет ажал хүдэлмэреэр хангахабди гэжэ найдуулһан аад, мүнөө болотор ямаршье хэмжээ абаагүйнь гэмшэлтэй.

Материалаар дуталдана. Энэнь яахын аргагүй зүб. РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной правлени манайхидые эд хэрэгсэлээр хангахабди гэжэ найдуулһан юм ха. Теэд манайхид жэлэй туршада аниргүйхэн ябаа. Эндэ хэниие зэмэлэлтэйб? Угалза татаха хэрэгтэ мүнгэн хэрэглэгдэнэ. Теэд энэнь байхагүй. Үнгэржэ ерэхэдээ, модоной үндэһэн, хандагайн, бугын эбэр дуталдаха юм.

Энэ мэтые эрхилхэ, ёһотой ээзи мэтэ анхарха, зүбшэл заабари үгэхэ хүн үгы юм. Жэлэй туршада худфондынь директор хэды дахин һэлгэлдээ. Иигэжэ байхада ямар ажал урагшатай ябахаб даа. Уран зурагай нүүдэл выставкэ хаа-яа эмхидхэгдэнэ. Хэрбээ саг үргэлжэ хүдөө нютагуудаар ябажа, выставкэ эмхидхэжэ, нүхэр ёһоной хөөрэлдөө хэжэ байгаа һаа, хэды шэнээн аша үрэтэй байха һэм. Гарайнгаа урые туршадаг нүхэдтэ илангаяа ехэ түлхисэ боложо үгэхэ һэн. Тиихэдэ нютагтаа байһан уран дархашуулнай урма зоригтойгоор хүдэлхэ бэлэй.

Энэ талаар шиидхэхы хэмжээ абаха саг үни хада тулажа ерээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): РСФСР-эй Уран зураашадай ...ооной дэргэдэхи зохёон байгуулхы секциие даагша М. В. Хабарова, ...уран зурааша С. Ринчинов, Буряадай АССР-эй искусствын ...ата ажал ябуулагша А. Сахаровская, уран зурааша М. Эрдынеев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Номой шэмэглэл гоёолто уран зураашадһаа дулдыдана

ЭНЭ АСУУДАЛ съезд дээрэ дэмы табигдаагүй.

Буряадай номой хэблэлһээ гараһан номуудые хараа болбол, олонхидынь дэн лэ хилбарханаар шэмэглээтэй байдаг. Номой газаада талань, гадарынь өөдэгүйхэн байхадаа муул гээшэ. Досоодохинь ямар гэхэбта? Номой гол түлэб удхаһаа хадуурһан зурагууд тоогүй дайралдадаг.

Иимэ бирагүй байдал юун дээрэһээ болоноб? Уран зураашадаймнай шадабари тиимэрхүүшэг гэжэ гү? Үгы даа. Олонхидынь яһала гэмгүйгоор, зохидшоон харамаар зуража шададаг. Муунь гэхэдэ, зарим зураашаднай шэмэглэн гоёохо гэжэ абаһан номоо (гар бэшэлгыень) оройдоошье уншадаггүй, харин номой авторта халта-мүлтэ хөөрүүлжэ үгүүлээд, «бүүр-түүр» һанагдаһан үгүүлэлнүүдтэнь таараха зурагуудые хэдэг заншалтай. Өөрыгөө хүндэлдэггүй зурааша, нэрэеэ доромжолуулһан автор иимэ оодэгүй, «халтируухай» харгыгаар ябадаг хаш. Ном боложо гараал һаа — хүроо! «Номыем хайшан гэжэ шэмэглээб, ямар зурагуудые оруулааб?» гэжэ зарим авторнууд огтошье бодоногүй. Иимэ заншал тон буруу гээшэ.

Жэшээнь, залуу зохёолшо Ц. Доржиевай «Санжа, Наран, саһан» гэжэ номые уран зурааша В. Я. Гончар шэмэглэһэн байна. Гадар талыень харахада яһала гэмгүй, үхибүүдэй һонирхомоор ном гэжэ багсаахаар. Тус ном һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдтэ зорюулагдана. Муунь гэхэдэ, рассказ бүхэнэйнь геройнуудые уран зурааша «наһатайшаг» болгожо, лаб лэ наймадахи классай үхибүүд гэжэ һанахаар зураа. «Семафор» гэжэ рассказ соо, авторай бэшэһээр, «нэгэ үндэр эхэнэр... Баруун гараа үргэжэ...» харин В. Л. Гончар зүүн гараа үргөөд байһан эхэнэрые зуражархёо. Уран зурааша гар бэшэлгые уншаагүй, авторай гү, али редакторай хөөрэһөөр зураһан байна. Эндэ гансашье Ц. Доржиевай ном алдагдаа бэшэ, харин хүүгэдэй уншаха бүхы номууд һанаһанда хүрэмөөр шэмэглэгдэнэгүй.

Гадна А. Бальбуров, Д. Хилтухин хоёрой «Ажамидархыеш захирнаб», поэт А. Щитовэй номууд ахирханаар шэмэглэгдээ. Залуу уран зурааша Вл. Уризченко номуудые шэмэглэн гоёолсохоо тэгүүлдэг болонхой. Өөрын маяг шэнжэ оруулнаб, урдань хэрэглэгдээгүй юумэ хэрэглэнэб гэжэ һанадаг. Теэд тэрэнь ехэнхидээ хүсэлдэнэгүй. Нүхэр ёһоной ажаглалта хэхэдэ сожоошье хүдэлгэдэггүй, «намһаа бэрхэ хүн үгы» гэжэ өөрыгөө дээгүүр тоодог заншалтай. Жэшээнь, поэт Дондок Улзытуевай «Шуушы» гэжэ ном тэрэ шэмэглэһэн байна. Одоо үзэмжэгүй зурагуудые хээ гээшэ. Иимэ оодэгүй зурагуудые номой хэблэл хайшан гэжэ абаа юм. Гайхалтай. Буряад үхибүүдые зураа гэжэ хэлэхын аргагүй. Хэмһээ гадуур һарнагар хамартай гү, али хоёр хасар болошоһон үхибүү зурахадаа, онсо өөрын шэнжэ оруулааб гэжэ һананалтай. Дэн зээтэгэр нюдэтэй аад, шалбагар зузаан уралтай, урданай шобоо малгай үмдэнхэй үхибүү харахадаа урмаа хухарха баатай болонобди. Номой 16-дахи хуудаһанда буряад үбгэниие зураһан байна. Энэ зураг бүришье шоо үзэмөөр, урданай ламанарые ёгтолжо харуулһан карикатурада адлирхуу. Бүхы юумэ мэдэхэ, сэсэн мэргэн сээжэтэй үбгэниие харуулхын орондо, наманшалжа һууһан ламые зуражархёо ха. Энэнь ямар удхатай юм. Мүнөө сагай ажалша бэрхэ хүнүүдые, һүбөлтэн ухаансар үхибүүдые Вл. Уризченко «онсо өөрын нюдөөр» харалтай.

Вл. Уризченко тушаа шүүмжэлэл съезд дээрэ дэмы гараагүй гэжэ һаналтай байна.

Буряадай номой хэблэл хэр угһаа уран зураашадтай холбоо барисаатайгаар хүдэлдэг гээшэ. Эрхим һайнаар шэмэглэгдэһэн номууд олон байха. Жэшээнь, буряад арадай аман зохёолой дээжэ «Гэсэр», Б. Санжин Б. Дандарон хоёрой «Заяанай зам», Р. Белоглазовагай «Черемуховый цвет» гэжэ номууд тодо хурсаар, хужарлан харамаар шэмэглэгдэһэн юм. Хэды тиигэбэшье, номой хэблэлэй дэргэдэхи уран зурагай совет энэ шухала асуудалда анхаралаа һулаар хандуулна, уран зурагай редактор П. С. Гурьянов бүхы шалтагаанаа типографида тохохо юм. Нэн түрүүн өөртөө хатуухан эрилтэ хэжэ, «дайралдаһан» зураашадтай холбооридонгүй хүдэлөө һаань, номууд һураггүй һайнаар шэмэглэгдэхэ һэн.

Зохёон байгуулхы эмхинүүдэй холбоон ямар бэ?

ЭНЭ АСУУДАЛАЙ съезд дээрэ гараһаниинь мүн баһа ойлгосотой.

Жэшээнь, Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо среда бүхэндэ литературна среда болодог заншалтай. Тэндэ шэнэ зохёолнуудые хэлсэдэг, нүхэр ёһоной шүүмжэлэл хэдэг, тэрэнээ бүри удхатай болгохо хэрэгтэнь зүбшэл заабари үгэдэг гээшэ. Гэхэтэй хамта, ниислэл хотымнай партийна болон советскэ эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, дайнай ветеранууд ерэжэ, һонирхолтой хөөрэлдөө хэдэг, һанамжа дурадхалаа оруулдаг байна.

Тиихэдэ уран зураашаднай иимэ юумэ үнгэргэнэ гү? Шэнэ бүтээлнүүдээ зүбшэн хэлсэдэгшье һаа, бэе бэедээ ябалсадаггүй, бэе бэеынгээ ажал хэрэгээр, бүтээжэ байһан шэнэ зохёолнуудаар оройдоо һонирхолсодоггүй байшоо. Энээн дээрэһээ тобшолол хэхэдэ, энэ шухала асуудалда хайхарамжагүйгөөр гэхэ гү даа, али «зохёолшон бэшээ һаа, зураашан зураа һаа — хамаагүй» гэһэн түхэлтэйгоор хандана гээшэ. Ушар иимэһээ олонхи номууднай хилбарханаар, үзэмжэгүйгөөр шэмэглэгдэнэ.

Зохёолшод болон уран зураашадай хэхэ, зүбшэлдэхэ юумэн яһала бии. Гансашье уран бүтээлнүүдээ халуунаар зүбшэн хэлсэхэ бэшэ, харин ажабайдалай зарим шухала асуудалнуудые хамтаран байжа харуулхада бүришье удхатай байха бэлэй.

Энээнһээ гадуур Композиторнуудай болон Журналистнуудай холбоон гэжэ бии. Ямаршье орёо асуудал шиидхэхэ шадалтай хүсэн одоо эдэ бэшэ аал. Агуу Октябриин 50 жэлэй, мүн Ленин багшын зуун наһанай алдарта ойдо зорюулагдаһан литература болон искусствын декаданууд аймагуудта, мүн промышленна предприятинуудта болоо һэмшуу. Харин тэрэ гэһэнһээ хойшо саг ошожол ябана. Гурба-дүрбэн хүнэй хабаадалгатай (зохёолшо, журналист, зурааша ба хүгжэмшэ) творческо үдэшэнүүд эмхидхэгдэнэгүй. Халагламаар. Иимэ үдэшэнүүд залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туһалха һэн. Үдэшын дуулимда хотын гудамжануудаар миин лэ һүндэлдөөшэд үсөөрхэ һэн ха. Энэ талаар ВЛКСМ-эй Буряадай обком, Улаан-Үдын горком эдэбхи үүсхэл гарганагүй.

Үйлэдбэриин түсэб болзорһоо урид дүүргэхэ хэрэгтэй юм бэзэ. Тиигэбэшье залуу үетэн дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлэгдэхэ, сүлөөтэй сагаа тон зүбөөр хэрэглэхэ зэргэтэй бшуу.

Сагай сууряан гээшэ юуб?

ИИМЭ АСУУДАЛ үдэр бүриимнай хэрэг гээшэ. Буряад оронойнгоо түхэл шарайе, мүнөө үеын хүнэй образые хэр зэргэ зураглан харуулнаб гэһэн удхатай ха юм.

Манай уран зураашад энэ талаар юу хээб? Сэхыень хэлэхэдэ, һайрхахаар юумэн хоморшог. 1969 оной һүүл багта Улаан-Үдэдэ болоһон «Совет Алас-Дурна зүг» гэжэ уран зурагай зональна выставкэ уран зураашадаймнай хэр зэргэ хүдэлһые эли бодо гэршэлээ. Буряад ороноймнай түхэл шарай бодотоор харуулагдаагүй бэлэй. Юундэ? Ушар шалтагаа уран зураашад өөһэдөө һайса ойлгоно ёһотой. Тиигэбэшье тэдэнэй олонхид хэтэдээ мүнхэ бүтээлнүүдые хэхые эрмэлзээгүй, ехэнхидээ хүдөөгоор ябажа, үдэр сагай юумэ хэжэ амжаһан юм. Клуб, соёлой байшангуудые шэмэглэнгүй баһа болохогүй. Хэды тиигэбэшье гол ажалаа мартажа болохо аал!

Буряад арадай урданай байдал, түүхэтэ-революционно темэ харуулһан зурагууд бии гэлэй. Дүрэ-зурагуудшье нилээд олон. Эдэнь Буряадай түхэл шарайе тобойсо харуулнагүй, ехэнхидээ городой гү, али артистнарай байдалһаа абтажа хэгдэһэн зурагууд болоно. Харин хүдэлмэришэд, малшад болон таряашадай ажабайдалые, түхэл шэнжые харуулһан бүтээлнүүд үсөөн. А. Казанскиин «Байгалай загаһашад», М. Т. Воробьевой «Сэлэнгын хабар», Д-Н. Дугаровай «Буряадай басагад», Г. Баженовэй «Сур харбаан» болон бусадай хэдыхэн зурагуудаар һанаагаа амарха ёһогүйбди.

Манай уран зураашад хүдөө нютагуудаар ябажа байдаг. Нилээд олон эскиз болон туршалгануудые асардаг. Муунь гэхэдэ, тэрэнэйнь олонхинь бэелүүлэгдэнгүй хосоршодог гү, али мартагдашадаг гээшэ. Жэшээнь, Г. Баженов ходо хүдөө гарадаг, нилээд һонирхолтой эскизүүдые асардаг юм. Теэд юундэшьеб даа олонхидынь хаягдашадаг. Ажалдаа харюусалга багатайгаар хандахада иимэ болоно хаш даа.

Мүнөө сагай байдал бодотоор, тодо хурсаар харуулагдаха ёһотой. Энээниие уран зурааша бүхэн халташье мартаха ёһогүй. Шухалань гэхэдэ, өөртөө эрилтэ хэжэ шадаха хэрэгтэй.

* * *

Съезд дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэдэй, жэшээнь, уран зураашад А. Сахаровская, Д-Н. Дугаров, М. Эрдынеев, А. Казанский, Б. Садыков, искусство шэнжэлэгшэ М. Соктоева, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Д. Р. Жалсараев, Буряадай номой хэблэлэй главна редактор Д. Дугаров болон бусадай үгэ шагнажа һуухадаа, дээрэ дурсагдаһан дүрбэн асуудал тобойн гаража ерээ бэлэй. Зураашадаймнай хэхэ бүтээхэ юумэниинь ехэ. Хүсэншье, бэлигшье Буряадтамнай элбэг. Гансал залхууралга, өөрынгөө бэлиг шадабарида хайша хэрэгээр хандалга алга саашаа, уран гарай дорюун бүтээлнүүд, мүнөөдэрэй гайхамшаг үе сагые гэрэлтүүлэн тодоруулһан бүтээлнүүд ерэг наашаа.

* * *

Буряадай уран зураашадай I съезд шэнэ правлени һунгаа. Правлениин бүридэлдэ РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша **Г. Е. Павлов**, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша **Г. Н. Москалёв**, уран зураашад **С. Р. Ринчинов, А. В. Казанский, Д. Д. Дугаров, Ю. А. Чирков, Г. Г. Васильев, А. П. Хомяков**, искусство шэнжэлэгшэ **И. И. Соктоева** гэгшэд оролсоо.

Буряадай Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшээр **С. Р. Ринчинов** һунгагдаа.

Шалгалтын комиссиин бүридэлдэ Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша **Т. А. Рудь**, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад **А. Н. Сахаровская, К. Н. Сергеев** тэгшэд ороһон байна.

Шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр **Т. А. Рудь** һунгагдаа.

М. ОСОДОЕВ,
манай тусхай корр.

...ҮХЭД ТУХАЙДАА ...ҮХЭРЭЙ ЁҺООР

...«Байгалай загаһашад» — баатарнууд
...далайһаа омоли хазаарлахань.
...агаата далайтай тэмсэһыень
...хэба зурагтаа Казанский.

...дуулахадаа байгаалиие
...ай Сергеев шадамар.
...нюта талые зураглахадаа,
...шадые дуулажа шадаг лэ.

...адай зурааша Сампилов
... мэтэ һуунал даа.
... заншыень харуулан,
...нар Павловнай зураглаал даа.

...ай Гэсэртэй нүхэсөөл
...ай Шурамнай удаан,
...хэ үльгэрэйнгөө
...одохи һалаас татаал.

...«...аад үнэнэй» уншагшад
...адаа ФИБ-ые танидаг:
... ФИБ хөёрһоо
...түр энеэдэн гарадаг.

...наһан болоошье һаа,
...б гэхэгүй Чикотеев.
... шэрэнүүдые бэлдэжэ,
... темэсэ шэхэдээ гү?

...дников ахатанай
... жэлдэ зурахада,
...-Баатар жанжан
...шэгүй гараа ха даа.

...«Басага үдэшэлгэ»,
...басагад, басагад, басагад...
... Дугаровай шэрэ соо
... ороһой, басагад!

Ц. ДОНДОГОЙН
шүлэгүүд.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХОЛЫН БАЯН ТҮҮХЭТЭЙ

РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной дэргэдэхи зохёон байгуулхы секциие даагша М. В. ХАБАРОВА:

Буряадай уран зураашадай нилээд олон бүтээлнүүдые һайса мэдэхэб. Уран зурагай зональна, Бүхэроссин, мүн Бүхэсоюзна выставкэнүүдэй болоходо хараһан, зүбшэн хэлсэлгэдэнь хабаадалсаһан байхаб. Выставкэ бүхэндэ шэнэ зүйлнүүдые табигша һэн. Харин Москвадахи Зүүн зүгэй арадуудай соёлой музейдэ нёдондо болоһон «Буряад арадай урданайнь искусстватай» дүтөөр танилсаад байхадаа ехэтэ баясаха, омогорхохо ушартай байгааб. Сэхыень хэлэхэдэ, Буряадай уран зураг иимэ холын түүхэтэй юм гэжэ һанаагүй ябааб. Иимэ баян түүхэтэй байһан тула буряад уран зураг яһала урагшатайгаар мүнөө хүгжэн һалбарна гээшэ. Урданай урашуулай һайн һайхан ёһо гурим, маяг хэлбэри халташье алдангүй, харин бүри эршэтэй гоё, тодо хурса, имагтал буряад шэнжэтэй зурагуудые саашадаа бүтээхэзнь дамжаггүй.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ӨӨРЫН МАЯГТАЙ ГРАФИКА

РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин секретарь, уран зурагай зональна выставочнэ комитедэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Н. ОСИПОВ:

— Буряадай графика тухай хөөрэхыем гуйгаа һэн гүт даа? Зүгөөр графическа зурагуудые хэхэдэ тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ юм. Хэды тиигэбэшье, танай Буряадта графигууд һүүлэй үедэ олошороо. Жэшээнь, А. Н. Сахаровская, А. А. Окладников, Г. Н. Москалев, Е. И. Неволина болон бусадай зурагууд һонирхолтой, удхатайшье. Энэ талаар А. Н. Сахаровская илангаяа урагшатай ябана. «Түрэл арадайм түүхэ», «Нэгэ нютагай түүхэ» гэжэ хоёр бүлэгтэнь оролон зурагуудынь мүнөө сагай буряад нютагай түхэл шарайе тобойсо харуулна. Зурагшын ехэ амжалта гэхэдэ, буряад арадай аман зохёолой дээжэ болохо «Гэсэр» эпосые одоо ёһо эрилтэдэнь тааруулан шэмэглэжэ, онсо өөрын шэнжэтэй, имагтал буряад үльгэрэй маягтай болгоо. Нүхэр Сахаровская ГДР ошолсожо, Лейпциг хотодо болоһон «Номой конкурсдо» хабаадалсаһаниинь онсо удхатай. Графикын талаар амжалта туйлаһыень, туйлахашье байһыень энэнь гэршэлнэ.

УЛААН-ҮДЭ станциин локомотивна депогой агитбригадын гэшүүд Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой хонишодой һайндэртэ хабаадалсажа, һонирхолтой концертнаада харуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь Игорь Ленталь шог ёгто бадагуудые гүйсэдхэжэ байна. Комсорг Николай Сербин, слесарь Владимир Тараканов гэгшэд баянаар наадана.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ФУТБОЛ

ҮШӨӨ ГУРБАН ОЧКО

Уржадэр «Сэлэнгын» футболистнууд зоно соогоо түрүү һуури эзэлжэ ябаһан «Красноярскын «Автомобилист» командатай, тэдэнэй стадион дээрэ наадаба. Уулзалга 0:1 гэһэн тоотойгоор дүүрэә. Нааданай хоердохи хахадта «Сэлэнгын» добтолоһшо Николай Дорофеев тоо нээжэ, командадаа шухала гурбан очко асарһан байна.

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наадажа ябаһан футболистнуудай дунда ээлжээтэ — хорин юһэдэхи наадан сентябриин 9-дэ үнгэрэгдэһэн байгаа. Нааданай тоо иимэ тоотойгоор дүүрэә: «Аэрофлот» (Эрхүү)—СКА (Шэтэ)—0:2, «Автомобилист» (Красноярск)—«Амур» (Благовещенск)—3:1, «Металлург» (Новокузнецк)—«Старт» (Ангарск)—4:0. «Динамо» (Барнаул)—«Селенга», (Улаан-Үдэ)—2:1, «Томлес» (Томск)—«Луч» (Владивосток) — 0:0, «Дзержинец» (Новосибирск)—«Сахалин» (Ю-Сах.)—1:0, «Иртыш» (Омск) — «Вулкан» (Петр.-Камч.) — 4:0, «Зауралец» (Курган)—СКА (Хаб)—2:2, «Восток» (У-Каменогорск) — «Динамо» (Целиноград) — 0:1, «Трактор» (Павлодар—«Спартак» Семипалатинск — 0:1.

	Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бумбэгэ	Очко
1.	«Спартак» Семип.	29	17	6	6	44—25+19	57
2.	«Автомобилист» Кр.	29	17	4	8	55—25+30	55
3.	СКА Хабаровск	29	14	10	5	29—19+10	52
4.	«Томлес» Томск	28	14	9	5	30—16+14	51
5.	«Иртыш» Омск	28	14	7	7	37—22+15	49
6.	СКА Шэтэ	28	13	6	9	30—19+11	45
7.	«Сэлэнгэ» У-Үдэ	28	11	11	6	30—20+10	44
8.	«Амур» Благ.	28	11	11	6	28—18+10	44
9.	«Луч» Владивосток	29	10	13	6	28—22+6	43
10.	«Восток» У-Камен.	29	9	11	9	22—21+1	38
11.	«Динамо» Целин.	29	10	8	11	28—38—10	38
12.	«Динамо» Барнаул	29	9	7	13	35—37—2	34
13.	«Старт» Ангарск	28	8	10	10	19—22—3	34
14.	«Сахалин» Ю-Сах.	29	8	10	11	19—31—12	34
15.	«Аэрофлот» Эрхүү	29	9	6	14	19—35—16	33
16.	«Дзержинец» Н-Сиб.	28	9	5	14	23—31—8	32
17.	«Металлург» Н. Кузн.	29	6	10	13	24—40—16	28
18.	«Трактор» Павл.	29	5	11	13	25—31—6	26
19.	«Зауралец» Курган.	28	4	11	13	22—43—21	23
20.	«Вулкан» П. Камч.	29	0	10	19	11—44—33	10

„АГИТАТОРАЙ БЛОКНОДОЙ" ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

Агитаторай блокнодой ээлжээтэ номер һаяхан хэблэлһээ гаргагдажа, уншагшадтаа эльгээгдэбэ. Блокнодой түрүүшын хуудаһа ирахада, «Агитаторнуудай, политинформаторнуудай дайшалхы зорилго» гэһэн статьягаар нээгдэнэ. Агитаторнууд, политинформаторнууд хадаа ургаса хуряалга дээрэ ажаллажа байһан хүнүүд тухай парти, правительствын ехэхэн анхарал хандуулжа байһыень ажалшадта үргэнөөр тайлбарилан ойлгуулха уялгатай. Зэдын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын ба бусад аймагуудай ажахынуудта энэ хүдэлмэри һайнаар табигданхай гээд тус статья соо хэлэгдэнэ.

Партиин областной комитет үзэл сурталай хүдэлмэри эрхилдэг партиин райкомуудай секретарьнуудай хоёр үдэрэй семинарые Зэдын аймагта һаяхан үнгэрэгэһэн байна. Семинарта хабаадаһан зарим хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүд энэ номерто «Дүй дүршэл» гэһэн юрэнхы гаршаг доро толилогдобо.

«Хөөрэлдөө хэхэдээ хэрэглэхэ материал» гэһэн томо гаршаг доро Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ Г. Сергеевэй «физкультура ба спорт — олон түмэнэй хабаадаха хэрэг» Л. Олзоевой «Коммунизм байгуулгын үедэ национальна республиканuудай экономическа хэмжээн адляар хүгжэнэ», В. Боровскиин «Чили: арадай нэгэдэл бэхижэнэ», гэхэ мэтэ статьянууд тунхаглагдаа.

Нютагай ажалшадай ажал хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө, амжалта туйлалтаһаа абтаһан тоо, баримтанууд энэ номерто олоор үгтэнхэй.

П. ПОПОВИЧ.

Федор ЦЫДЕНЖАПОВ

АДУУШАН

РАССКАЗ

Һүрэгһөө таһарһан хоёр адуугаа бэдэржэ ошоһон Норполойнгоо хооһон бусажа ерэхэдэ, газаагаа байһан Дандар:

— Олдоногүй гү?—гэжэ тэрэниие угтаба.

— Олдоногүй! — гэжэ Норпол бүрд байса дуугаран, байра дээрээ һүрмэгэнэһэн эмнигээ сэргэдэ уяжархёод, гэртэ орошобо.

— Хаагуур бэдэрээбши? — гэбэ Дандар.

— Хуу ябааб. Хада уулануудые ходоро ябажа харааб! — гэн, Норпол шэнэхэн хонин дэгэлээ тайлажа, наар дээгүүр шэдэжэрхёод, таг дээрэһээ аяга абажа, шэрэм дээрэхи халуун сайһаа хээд, набтархан һандали дээрэ хүндөөр һуушаба.

«Хэдыдээ хада уулые ходоро ябажархиха һэмши!» — гэжэ Дандар һанаад, атадшье гэнгүй нүхэртөө дурагүйдэбэшье:

— Адуугаа хаанаһаа олохомнайб? Али адууднай шоно шубуунай аманда орошоо гээшэ гү? — гэжэ һанаата болонгёор дуугарба.

— Гарюуһадай аманда ороһониинь орожо, үхэһэниинь үхэжэ байг! Би тэдээниие дахин бэдэрхэгүйб!— гээд, Норпол сайгаа дутуу уугаад, үмдэнэйнгөө хармаанһаа тамхи гаргажа, шарлашаһан шүдэндөө зуун, һалаганаһан гараараа зуруул нособгоодхибо...

— Үгы болоһон адуугаа бэдэрэлсэхэгүй юм һаа, мэнэ гэһээр Гомбодоо ошо! Нүхэрнай гансаараа тухашарха!— гэжэ захиран хэлээд, Дандар газаашаа гарашаба.

Яараһандаа үбһэ эдижэ байһан өөрынгөө мори эмээллэхээ залхууржа, тэрэ сэргэдэ бэлэн байһан Норполойнгоо эмнигтэ мордоодхибо. Эмнигэй байра дээрээ собхорон булгижа ороходо, Дандар тэрэнэй ууса руу гам хайрагүйгөөр ташуурдан оодоргошобо.

Хэдэн саг ябаад байхадань, эмнигынь Дандарые булгижа модод руу шэдэжэрхёод, хооһон дүрөөгөө хахинуулан хуухирһаар харайшаба.

Зүүн хүлөөрөө модо сохижо унаһан Дандар хүл дээрээ бодохо гэхэдээ ёолоод, гэдэргээ һуушаба. Зүүн хүлынь шагайгаараа нахигад гээд, хутагын үзүүрээр хадхажархиһандал хурсаар үбдэшэбэ. «Хүлни булгаршаба гээшэ ха! Ямар харатайгаар булгарба гээшэб!» — гэжэ гансаараа дуугаран һуужа, годон гуталаа аргааханаар тайлаба. Орёолтоо задалжа харахадань, зүүн хүлынь шагайгаараа халуу бусалжа, хараһаар байтарнь хабдажа захалба. Хабдарынь хургаараа дарасагаажа үзэхэдэнь, ойронь хүрэшэгүй үбшэнтэй. Хүлөө дааруулжархихагүйн тула тэрэ орёолтоо һайса орёожо, гуталаа гэдэргэнь үмдэбэ.

Дандар хүл дээрээ бодожо туршаба. Үгы даа, яашье гэшхэхын аргагүйл. Зүүн хүлынь шагайе, гаараа таһархаяа байһандал яншашаба. Хорон үбшэнһөө бүхы бэень дагжа һүрэн хүйтөөр хүлэршэбэ. Тэрэ магнайнгаа хүйтэн хүлһэ нюсэгэн гараараа аршажа, байрадаа һалд һуушаба.

Үбэлэй ульһагүйхэн наран маряаһаар баруун үндэрэй нюрга руу хоргодошобо.

Байраһаа гушаад модо холо ябашаһан Дандар: «Хайшан гэжэ гэртээ хүрэлтэйб» — гэһэн бодолдо абтан, жэхышэбэ. Энэ нэлэнхы тайга соо хэнтэй золгохоёо найдахаб? Ойро дүтэ малай фермэ, гүүртэшье үгы. Мухар талаангаар ганса нэгэн ангуушан дайралдаха аабы гэжэ һанан, һүхирхэ хашхархаданьшье дуулаха, харюу үгэхэ хүн байхагүй.

Бахардашоод һуужа байтараа, Дандар хажуудаа хэбтэһэн модоной гэшүүһэ абажа тулгалан, элүүр хүлөөрөө хэдэн алхам хээд үзэбэ. Теэд гэмтэһэн хүлынь хутагаар хадхажа байһандал яһаараа яншажа, урагшань ябуулбагүй. Газарта һууха баатай болобо. Тиигээд мүлхибэ...

Һая ноябриин тэн болоҗо байбашье, һарын эхеэр ехэ саһан орожорхиһон байгаа. Һалхи шуурганай үедэ хүр тогтошонхой.

Дандар гүнзэгы саһа руу хүнтэржэ, гэмтэһэн хүлөө үбдэхөөжэрхинэ. Тэсэшэгүйгөөр хүлэйнгөө яншашахада хүдэлхээ болин байрадаа һуушана. Теэд хүдэлэнгүй удаан һуухаар бэшэ. Хүр руу хүнтэршэхэдөө, досоонь саһа оруулжа норгожорхиһон үһэтэй бээлэйнь гордойн хүрэжэ, бүхы бэень хабжаганажа захална. Тиихэлээрнь тэрэ баһал урагшаа мүлхижэ оробо. Таража бэлшэһэн үүлэд дээгүүрнь һүндэлнэ. Эбдэрхэй табагтал һара Дандарые гасаалһандал хүйтөөр миһэрэн, үүлэдэй хоорондуур шургажа, удаан хоргодошоно. Харанхыда тэрэнэй досоо түгшүүрилтэй болоодхино. Ямар нэгэн арьяатанай добтолхоо байһандал отол шагнаархана...

Үүр сайхада, Дандарай бүхы бэе бадайржа мэнэршэнхэй, һүни соо хамаг шадал тамирыень ямар нэгэн арьяатанай һорожорхиһондол һуларшанхай байба.

...Хоёр нүхэд тухайгаа һанаата болоно. Намай иигэжэ оһол гайда орошоод ябана гэжэ тэдэнэр ухаандаашье оруулнагүй ха. Үгы болоһон адууднай һүрэгтөө ниилээ гээшэ гү? Али арьяатанай аманда орошоһон байгаа гү? Норполой эмниг намайе һабажархёод хайшаа арилаа гээшэб? Магад, адуудтаа ябашоо гү? Тиигэбэлынь нүхэдни намай бэдэржэ зобохонь ха даа. Али ондоо тээшэ гүйжэ арилаа гү? Адуу бэдэржэ ябаһаар хүнэй унадаг мори үгы хээд үшөө өөрөө хосоржо һалана гүб?

Иигэжэ шэбшэхэдээ Дандар урагшаа мүлхижэ оробо...

Үдэ болотор тэрэ үшөө нэгэ модо урагшаа дабшаба. Үдэр мүлхихэдэ һүниинхиһөө нилээд урагшатай байба. Тиибэшэье хүсэ тамирынь барагдаһаар барагдажа, алхамшье урагшаа мүлхихэнь хүшэр болоно. Эсэшоод һухадаа, Дандар табин наһандаа үзэһэн эгээл хүндэ хүшэр ушарнуудаа, сэдьхэл зүрхыень наратуулһан һаруул баярта үдэрнүүдээ ойндоо оруулна.

...1942 оной үбэл Великие Луки городто дүтэ Шаповаловка һууринуудые фашистнуудһаа сүлөөлэлсэхэдөө, Дандар баруун хүлөө шархатажа, бомбонуудай тэһэрээн, дайсадай һомонуудай эшхэрээн доро удаан мүлхихэ баатай болоһон юм. Тэрэ тосхон нэгэ манайхинай, нэгэ дайсадай гарта орожо байтаа.

Аюул ехэтэ, гал дүлэн сооһоо амиды мэндэ гарахаб гэжэ тэрэ огто һанаагүй һэн. Зүгөөр, үхэлһөөшье, дайсадһаашье айгаагүй. Эхэ оронойнгоо урда үнэн сэхэ ябажа уялгаа дүүргээб гэжэ Дандар һанажа ябаа. Суудхэ соо мүлхихэдөө, шуһаа ехээр гээжэ, тэрэнэй мэдээгээ алдажархёод хэбтэхэдэ, батальонойнь санитар эхэнэр тэрэниие олоҗо санбадта абаашаа бэлэй. Госпитальдо дүрбэн һара хэбтэжэ эдэгээд, батальондоо бусажа, харатан дайсадаа эшээндэнь хүрэтэр даралсаад ерэхэдээ, Дандар батальонойнгоо санитар эхэнэрэй ашаар лэ амиды үлөөб гэжэ һанаа һэн. Мүнөөшье тэрэ эхэнэрээ һанажа ябадаг.

Теэд эндэ, түрэл тайга соогоо, иимэ тулюур байдалда орошоод мүлхижэ ябахаб гэжэ тэрэ ухаан ойндоошье оруулаагүй. Мүнөө тэрэниие хэн абарха гээшэб? Хэндэ найдахаб?

Хүлдэжэ үхөө һаань, дээрэнь хирээ, турлаагууд ерэжэ һууха, хаагалалдаха, шононууд обооролдохо, улилдаха. «Үгы,.. үгы... үгы!... Арайл эртэ үхэл намда һанаарханаш! Яһан һабараа хэдышье хурсадажа бай! Һабарташ орохогүйб! Намһаа сааша тонил! Тонил!.. Тонил!..» — гэжэ Дандар шүдөө зуун, бүхөөр аниралдаһан зубхинуудаа саһаар үрэжэ, һэргэг болоодхино.

Тиин тэрэ бадайржа мэдэрэлгүй болошоһон гарнуудаараа бэеэ урагшань татажа, мэлхэйн алхасаар мүлхинэ.

Үүр сайжа, үглөөнэй хорон жабар шангадана.

Дандар халта амаржа, саһа үмхөөд лэ, урагшаа мүлхинэ.

Үдэ багта тэрэ үбдэг дээрээ үндыжэ һуугаад, һөөлдэшэһэн хоолойгоор бүдэхеэр хашхаржа туршана. Ямаршье харюу дуулахагүйдөө, газар һабардан уйлаха дураниинь хүрэнэ.

Тиижэ байтарынь гэнтэ саһанай шаршаганаха абяан шэхэндэнь соностоходол гэбэ. Дандар гар дээрээ үндыжэ, иишэ тиишээ хараашалан, шагнаархаба. Хараашалһаар байхадань, модоной саанаһаа хоёр моритой хүн гаража ерэбэ. Эмнигээ унаад ябаһан Норполые таниһаар Дандар баясажа, досоонь наран гарашаба.

Норпол тэрээндэ дүтэл... риннпоо буужа, эмнигэйнг... нүхэртөө барюулжархёод, ... дань ерэжэ:

— Дандар абгай, хайша... та? — гэбэ.

— Мориндош булгигда... хүлөө гэмтээгээб,— гэжэ ... һулаханаар харюусаад, ... дуугаржа шадабагүй. Тэр... гойнь эрьежэ, нюдэнии... жэжэ, байрадаа хэбтэш...

...Норпол палатын үүдэ... ханаар нээжэ, Дандарай ... ошожо һуун:

— Зай, хэр байнат? —

— Гэмгүй байнаб. Гэ... хүлдэм манай эмшэн Сэр... митович операци хээ. Зүү... ни шагайгаараа булгаржа... ниинь дальбаршаһан байгаа... жэ Дандар дуулгаба.

— Дуулаа һэм. Үбдэг... хэр байнаб?

— Үбдэгүүдни ехээр х... һэн байгаа. Арһаниинь су... тэһэршоо.

— Хүлдэһэн хүлдөө т... етнай галуунай өөхэ, гу... эльгэ олоҗо асарааб,— гээд ... пол хоёр шэлтэй юумэ т... дээрэнь табижа: — Шара... хан, шоколад энээн соо ... гэжэ сумаатай юумэ таби...

— Намда ятараа ... зобоно гээшэбтэ?! Һамга... дэн хүнэй эдихэ юумэ з... Яажа бараха хүнбиб. Нор... рэлни! Өөһэдөө хэр бай... болоһон мориднай олдоо ... майе яажа олоо гээшэбши? ... Дандар нүхэрһөө дээрэ дээ... асуужа оробо.

— Танай адуугаа бэд... раһанай һүүлээр үдэшэ... мориднай байрадаа ерэ... рэл һүни унтажа хэбтэх... эмнигни газаагаа ерэжэ, ... жа ороо. Таниие бусаа ... жолоогоо шэрэһэн эмниг... раа ерэһэн байгаа. Тание... жэ ядахадаа, Гомбото... бди. Муул юумэн болоо гэж... һаар ойлгообди. Үүр сайхат... ли хүнүүдтэ дуулгажа, тан... дэржэ захалаабди. Оложо я... ябатараа, танай һухирхые ... жархёобди.—гэжэ Норпол х...

— Хоёр моридоймнай ер... болоо,— гэжэ Дандар ... амарангяар дуугарба.

— Танай урда хүлнэй... зэмэтэйб! Минии хамта ... бал, та, моринһоо унажа ... гүй байгаат,— гэжэ Нор... мэеэ мэдэрэн, уруугаа т...

— Үнгэрһэн юумые ... яахамнайб. Мүлхижэ ябаа... шамда сухалдажал ябаа... Энээндэ хоюулаа зэмэтэй... дүүрээбди. Хожомоо сэсэн... бди. Гансал таанар адууга... хаража байгты. Хэдэн һара... хэ болохомни ха. Эдэгээд ... таа ошохоб,— гэбэ Данд...

— Дандар абгай, һайн... Намай хүлисэһэнтнай ехэ... Бидэ ходо ерэжэ байхабди... даа һанаагаа бү зобоорой... тоёо оролдохобди. Түргэ... болыт даа,— гээд, Норпол ... ошобо.

Дандар тэрэниие дулаа... расаар үдэшэжэ: «Болохо... бүүнш. Шархадаг, янгарх... шэ һаа, эрхим лэ эрэ бай... — гэжэ сэдьхэбэ.

Энэ үедэ сагаан халаад... һэл һамганиинь орожо ...

Дандар һамганайнгаа ... урихнаар миһэржэ хэбтэ...

КНДР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ПХЕНЬЯН. «ООН-ой туг доро Урда Корейе эзэмдэжэ байһан Америкын, мүн хариин бусад сэрэгүүдые гаргаха тухай», «Корейе нэгэдүүлхэ, һэргээн бодхохо тушаа ООН-ой комиссиие болюулха тухай» асуудалые болохоёо байгаа ООН-ой Генеральна Ассамблейн сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулха гэһэн социалис оронуудай, тэрэшэлэн Ази, Африкын оронуудай дурадхалые дэмжэһэн тухай мэдүүлгээ КНДР-эй правительство толилоо.

Энэ тон зүб дурадхалые КНДР-эй правительство, бүхы Корейн арад бүри мүһэн дэмжэнэ гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Корейе амгалан ёһоор нэгэдүүлхын тула шухала хэмжээнүүд тэрэ дурадхал дотор хараалагдана. США-гай империалистнуудай ээрхэг түримхэй сэрэгүүд Урда Корейһээ дары гаража ошохо ёһотой, «Корейе нэгэдүүлхэ, һэргээн бодхоохо тушаа ООН-ой комисси» тараагдаха зэргэтэй.

КНДР-эй правительство ООН-ой Уставые, тэрэнэй үг зорилгые хододоо хүндэлдэг байгаа, мүнөөшье хүндэлнэ гэжэ мэдүүлгэ дотор заагдана. ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ Корей тушаа асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхэдэ КНДР-эй түлөөлэгшэ уригдажа абаашагдаха ёһотой гэжэ КНДР-эй правительство эрид шууд мэдүүлнэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

АНДЖЕЛЫЕ СҮЛӨӨЛҮҮЛХЭ!

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Эрэлхэг зоригто коммунистка Анджела Дэвисые сүлөөлүүлхын түлөө тэмсэл Холбоото Штадууд дотор улам үргэдэн дэлгэржэ байнхай. Ороной олон хото городуудта Анджелые хамгаалха комитедүүд байгуулагдаад, негритян арадай алдарта басагые мүрдэхэ ябадал зогсоохо эрилтэтэй жагсаалнууд ба митингнүүдые эмхндхэнэ.

Анджела Дэвисые сүүдэйнь болотор гар даалгаар сүлөөлхэ бэшэгтэ гар табилга суглуулагдажа байна. Тэрээндэ США-гай олохон городуудай хэдэн арбаад мянган хүн зон гар табиба.

Анджела Дэвисэй «хэргые» хаража үзэхэ сүүдэй даб дээрэхи зүблөөн Сан-Рафелдэ (Калифорниин штат) болоҗо үргэлжэлһөөр. Коммунисткын адвокадууд Анджелые буруугаар гэмнэһэн худал хуурмаг гэмнэлгэ болюулха эрилтэ табина. Гэхэ зуура, Сан-Рафелдэхи судьянууд А. Дэвисые гар даалгаар сүлөөлхэ тухай хамгаалагшадай тон зүб эрилтэ буруушааба. Анджелые сүүдлэлгэ хойшолуулха тухай адвокадуудай гуйлтые дүүргэһэнэй дэмы гэжэ засагаархид тоолоно.

УРХО КЕККОНЕН ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндиин республикын президент Урхо Кекконен радио, телевиденеэр үгэ хэлахэдээ, бэе бэедээ хабаатай асуудалнуудые бүхы талаһаань хаража үзэхын тула Германиин хоёр гүрэнтэй хэлсээ хэжэ эхилхэ гэһэн Финляндиин правительствын үүсхэл тухай тогтоһон байна. Германиин хоёр гүрэниие дипломатическа талаарнь мэдэрхын тула хэлсээнүүдые хэжэ эхилхэ арга боломожын бии байһан тухай Финляндиин правительство тобшолол хэбэ гэжэ У. Кекконен мэдүүлээ.

Европын бүхы гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар зүблөө үнгэргэхэ тухай асуудалда тогтохо зуураа, президент иигэжэ мэдүүлээ: тиимэ хэлсээ үнгэргэхын тула Финляндиин ниислэл хото таатай зохид газар гээшэ ха гэжэ мэдэржэ байһанаа хоёр гүрэнэй правительство баталһан байна. Бидэнэр зүблөө үнгэргэхэ ябадалые эмхидхэжэ шадаха байхабди гэжэ У. Кекконен нэмээн хэлээ.

ШЭНЭ МИЛЛИАРДНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭНЭ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Буу зэбсэг түхеэрэлгые үргэлжэлүүлхэ зорилгоор Пентагондо туйлай ехэ мүнгэ зөөри шэнээр һомолхо шухала гэжэ сэрэгэй промышленна бүлэгэй түлөөлэгшэд конгресс дээрэ асуудал табина. 21 миллиард долларой хэмжээтэй мүнгэ зөөри заашье хороонгүйгөөр оборонын министерствадэ һомолхо шухала гэжэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хэрэгүүдые эрхилдэг сенадай комиссиин түрүүлэгшэ Дж. Стеннис конгрессменүүдые уряалаа. Иимэ хэмжээнэй мүнгэ зөөрие сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые худалдан абаха хуулиин проект соогоо правительство гуйһан байна. Эдэ бүхы мүнгэ зөөри стратегическэ шэнэ зэбсэг худалдан абалгада, шэнэ самолёдуудые, сэрэгэй корабльнуудые бүтээлгэдэ, «Сейфгард» системэ үргэдхэлгэдэ Пентагондо хэрэгтэй болохо байна. Индохитадай дайн байлдаанда гаргашалагдажа байһан туйлай ехэ мүнгэ зөөрие Пентагон тэрэ хэбээрнь үлөөхэ һанаатай байна гэжэ США-дахи сэрэгэй промышленна бүлэгэйхидэй «этигэмжэ нюур» болохо Стеннис мэдүүлээ.

Ондоо нэгэ ехэ нүлөөтэй хүн — республиканец Б. Голдуотер демократ Стеннисые һайшаан дэмжээ.

Пентагоной гаргашые бага болгоо һаа, «национальна аюулгүй байдал сахиха хэрэгтэ хоро хүргэгдэхэ байна» гэһэн сэрэгэй промышленна бүлэгэйхидэй баталамжые буу зэбсэг ехээр гаргалгада дурагүйшүүл элишэлэн харуулаа.

ЕХЭ ХОХИДОЛ УШАРУУЛАГДАА

ДЕЛИ. Энэ жэлдэ Индиин хойто захада ехэ үер болоһон байна. «Индиан экспресс» газетын тоолоһоной ёһоор, хамта дээрээ 3 миллиард рупиин сэнтэй хохидол ушаруулагдаа. Үерһөө болоҗо жэл бүри ушаруулагдадаг гарза хохидолдо орходоо энэ жэлэй үер таба дахин үлүү хохидол ушаруулһан байна. Бүхы тоо мэдээнүүд үшөө хүсэд элирүүлэгдээгүй. Ороной ехэ талмай дээрэ үер болоҗо үргэлжэлһөөр. Урдань үзэгдөө дуулдаагүй ехэ үер болоҗо, тараалантай талмайнуудые уһанда абахаһаа гадна, гүрэнэй, мүн хубиин зөөри зөөшэ үгы хэнэ гэжэ Баруун Бенгалиһаа, Уттар Прадеш гэжэ штадһаа, мүн бусадшье газарнуудһаа мэдээсэлнүүд абтажа үргэлжэлһөөр.

Һүүлэй 24 жэлэй турша соо үерэй хойшолонгһоо Индидэ 15 миллиард рупиин хэмжээнэй хохидол ушаруулагдаһан байна. Жэл бүри дунда зэргээр 650 хүн үхэнэ, 15 миллион хүн гэр байрагүй үлэнэ, 15 миллион акрай талмай дээрэхи тарилга уһанда абтана.

Патриодуудай сохилто

ХАНОЙ. Урда Вьетнамай патриодууд августын 20-до Тхузаумот провинциин Фулой гэжэ газарта байдаг Америкын — Сайгоной сэрэгүүдэй агаарай сэрэгэй баазые артиллереэр буудаа гэжэ сүлөөрэлгын хэблэлэй агентство дамжуулна. Буудалгын үедэ газар дээрэ байһан 10 самолет үгы хэгдээ гэхэ гү, али һандаргагдаа. Дайсанай 60 гаран солдат, офицер алуулһан, шархатаһан байна.

ТОБШОХОНООР

ХАНОЙ (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд сентябриин 6-һаа 10 хүрэтэрхи үе соо Куангчи провинциин хойто зүгтэ болоһон байлдаануудай үеэр дайсанай 7 вертолет ба самолет буудажа унагаагаа, сэрэгэй 12 машина һамна сохёо, нилээд олон солдат ба офицернүүдые хүлөөнь буулгаа гэжэ Сүлөөлэлгэ гэдэг хэблэлэй агентство мэдээсэбэ.

СТОКГОЛЬМ. (ТАСС). Вьетнамда амгалан байдал һэргээхын түлөө тэмсэдэг шведскэ комитет 100.000 крон мүнгэ Швецидэхи ДРВ-гэй посольстводо дамжуулба. Энэ мүнгэн үерэй хойшолонгуудые усадхаха хэрэгтэ зорюулагдана, вьетнам арадтай һаналаа нэгэдэн талархалгын гэршэ мүн гэжэ Шведскэ комитет тоолоно.

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин ажалшад хархис этэгээдүүдэй һүйдхэлэй ябуулгадаа, баруунай хархис партинуудай хорото аашада эрид шанга харюу сохилто хэнэ. Ороной олохон предприятинууд дээгүүр хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай суглаанууд болоҗо, арадай нэгэдэлэй правительствые, Чилиин экономикын хамтын сектор бии болгохо гэһэн хэмжээнүүдые дэмжэһэн шиидхэбэринүүдые баталан абаба.

ТОКИО. (ТАСС). Өөһэдынгөө эрхын түлөө Японой ажалшадай энэ жэлэй намарай тэмсэлдэ политическэ эрилтэнүүд шухала һуури эзэлхэ байна. Өөрын зэргэдэ 4.200 мянган хүдэлмэришэд ба алба хаагшадые нэгэдхэһэн Японой профсоюзуудай генеральна соведэй (СОХИО) хүтэлбэриин үргэн заседани дээрэ һайшаагдаһан намарай ябуулгын программа дээрэ хэлэгдэһые гэршэлнэ. Ороной ажалшад Окинавые ядерна, ракетнэ баазануудгүйгөөр хүсэд, бүрин бусаалгаха, Индохитадтахи США-гай ээрхэг түримхэй ябуулга болюулгаха эрилтэнүүдые табина, эб найрамдалай ба демократиин түлөө тэмсэнэ. Хамтын ябуулгын түрүүшын долгин октябриин 21-дэ — Дайнда эсэргүү тэмсэлэй уласхоорондын үдэр, хоёрдохинь — ноябриин 19-дэ эбхэрэн орьёлхоор хараалагдана.

ЛОНДОН. (ТАСС). Сентябриин 12-ой үдэшэ Белфастда болоһон митингдэ 15 мянга үлүүтэй хүн хабаадаа. «Онсо эрхэ түлөөлэлгэ тухай» хуули баримталан, Хойто Ирландиин засагаархидай зүгһөө хүнүүдые сүүдгүйгөөр, мүрдэлгэгүйгөөр барижа тушаадаг ба түрмэдэ хаадаг ябадалые митингдэ хабаадагшад эрид буруушааба. Ольстертохи байдал түгшүүрилтэй байһаар. Мянга шахуу хүнүүд Белфастын Андерсонстаунай райондохи полициин участогай байшангые хүреэлээд, тэрээн худар шулуу шэдээ. Тэндэ ерэһэн английска солдадууд хүн зон худар резинэ һомоор буудалан, нюдэ уһатуулдаг «Си-эс» гэжэ газ хэрэглэлэн байна.

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). «Долларые абархын» тула США-гай правительствын хараалһан хэмжээнүүдтэй дашарамдуулан, «юрэнхы дэлгүүрэй» хамтын хараа бодол тодорхойлхо зорилготой, Европын нүхэсэлэй министрнүүдэй соведэй 164-дэхи сесси сентябриин 13-да эндэ нээгдээ. «Зургаанай бүлэгэй» экономикын ба финансын министрнүүдэй урда хүшэр зорилго—ехэ зүришэлдөөнэй гараһанһаа шалтагаалан урагшагүйдэһэн 19-нэй августын сессиин һүүлээр валютын ба мүнгэнэй талаар үгэсэ ойлголсохо зорилго шиидхэхэ болоно.

ПРАВДА · БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүдөө нютагуудта ябуулагдажа байгаа ниитэ-политическэ хүдэлмэри» гэһэн түрүү бэшэг. «Октябриин хубисхалай хүндэлэлдэ» гэжэ ниитэ гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. В. Пан... кинай «Инженер—зохёохы... шаал» гэһэн корреспон...

Гурбадахи хуудаһанда: М. ...ковагай «Энэ коллектив... хүндэдэ хабаатай» гэһэн к... понденци. «Хүнэй аша туһа... коммунизмын уг зорилго... Е. Амбарцумовай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. ...тын һонинууд. Соносхолнууд...

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

18.00 — киногой аяншалгада дуратайшуулай альманах 18.20 — концерт.

МОСКВА ХАРУУЛНА:

18.40 — орон доторхи һонин. 18.55 — Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ мүнөө үеын национальна-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй үүргэ» гэһэн дамжуулга. 19.25 — Волго... хүгжэмтэ комедиин театр... шэ. 20.40 — «Эфиртэ ... луушуул».

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...

21.00 — телепанорама. 21... — «Байгал» журнал — ... айлшан» гэһэн дамжуу... 21.50 — «Конный цирк» ... һэн дамжуулга.

МОСКВА ХАРУУЛНА:

22.30 — «Огненные вер... гэһэн уран һайханй ф... 24.00 — «Время» гэһэн ... лэй һонинной программа. ... — Футбол. Эндэ «Спар... (СССР)—«Кошице» (Чехо...ваки), командануудай ... харуулагдаха.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиамете... циин мэдээсэһэнэй ёһоор, му... дэр Буряад ороной дэ... дээрэ бага-сага үүлэтэй ... хойто аймагуудаар, Байгал... дарай хойто нютагуудаар ... ханаар бороо хура орохо, ... аймагуудаар шииг нойто ... гүй. Баруун тээһээ һулахан ... һалхилха. Температура 13—... хойто аймагуудаар 8—... Улаан-Үдэ хотодо һүни ... 3—5, үдэртөө 16—17 гр... дулаан болохо.

Редакторай орлогшо
С. С. ЦЫРЕНДОРЖИ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Лен... 35. Телефоны: редактор... 54-54, приёмная—54-93, ... редактора—68-08, зам. редак... тора—62-62, ответ. секре... —50-52, зам. ответ. секрет... —66-76, отделы: парт... жизни —60-91, сельского ... зяйства—64-36, 63-86, ... ганды и агитации—56-23, ... мышленности и строитель... —61-35, советского строит... ства и быта—69-58, культ... и школ—60-21, писем ... селькоров—67-81, информ... —34-05, общественная приё... 57-63, фотолаборатори... ная—56-62, машинное бюро ... 33-61

Н-00473. Заказ № ...